

## Zo Shirəm kan Markus Rəsh gwa

*Yohana mən batisma kərkəmi Yesu guntəpe*

<sup>1</sup> Ne gəs kə yari zo shirəm kə Yesu Almasihu,\*  
Nya Yami.†

<sup>2</sup> Kandatu ar ra na rəshi gip tulankur kə mən  
yari shirəm kə Yam Ishaya gwa'e, <<Aa kar nye  
mən kartən bar gən cina da'i, muntu kan baa  
kərkəmi'i guntəp gi gwa.>>‡

<sup>3</sup> Yar kə gon mən latən bi gip ləp den wultən'e,  
<<kərkəmi ni Babom guntəp kə cwattən gəsi, də  
guntəp gəs dəm na ta'i.>>

<sup>4</sup> Ar ni Yohana đir tə den pi mbarəm batisma  
gip ləp na pi wazu kə ci atl gam kar Yam kə pəni  
warwat pitənka.

<sup>5</sup> Kan mbarəm kə bi atl kə Yahuda kup na  
mbarəm kə Urshalima ba ri kar ti. Wu den yari  
warwat pitən gəzəni, kan tə pi wur batisma gip  
bula kə Urdun.

<sup>6</sup> Yohana ra dlər na tutul dli ka ta rakumi, tə  
dləmat ti na late, kan zas na dom ni'e fīngal gəsi.

---

\* **1:1 1.1** Almasihu na bi kə mən Ibəranewo rəsh ni e Mashiha, kan  
Kəristi na bi kə mən Hellas, kup pa rop ju ba pi nupi'e muntu kan  
shoti ti mir sur gam kə ne gəska markəm kə pi mbap ni. † **1:1 1.1**  
Gip kor rəshi tulankur jen na amo wura nanya YamiDa'a. ‡ **1:2**  
**1.2** Mal 3.1

<sup>7</sup> Yohana yari tē wule, <<Den kaar gəno gon baa ɗiri muntu kan manəm nartən gwa, zap kaptəlan gəs ma a kəm a ngus a pətli tika da'a.

<sup>8</sup> A pi in batisma na male, ama tiwo tii pi in batisma na Ruhu kə Yami.>>

*Pi batisma na godetən kə Yesu*

<sup>9</sup> Wokoci tawo ar ni Yesu za bən kə Nazarat gip atl kə Galili kan Yohana ba pi ti batisma gip bula Urdun.

<sup>10</sup> Nan Yesu den ɗəltən tor gip maliwo, ar ni tē shin dlom yam bula, kan Ruhu ba sur dlər den ti na dli wule kə kubəri.

<sup>11</sup> Kan yar gon ba ɗəl sur yam ba wule, <<Ki ni'e Nya gəni, muntu a ndu gwa, mbatl gən ba ghol nan ki naari.>>

<sup>12</sup> Ar ri kətigon da'a ar ni Ruhu ri ti gip ləpe,

<sup>13</sup> kan tē ɗəm rənka kə muri hauya rop, Shetan den ta gode gəsi. Tē ra na ga dabba kə gip ləpe, na mir mən kartən kə Yam den pi ti mbapi.

*Yesu la bi mir mən kopi gəs kə pari*

<sup>14</sup> Den kaar kə la'i Yohana gip bom kə moniwo, ar ni Yesu ndara gip atl kə Galili, tē den pi wazu zo shirəm kə Yami.

<sup>15</sup> Tē wule, <<Wokoci ɗir wi, mulki kə Yam mbira kosak wi. Ci ni atl gam kə ngəsh kən ni den zo shirəmi.>>

<sup>16</sup> Nan Yesu den kopi bi bula kə Galiliwo, tē shin Siman na erəm gəs Andərawus den la'i bar kə nəmi kos gəzən gip male, domici wu mən nəmi kos ni.

<sup>17</sup> Yesu wul wur'e, <<Kopən ni, aa pali in mən ɗəli mbərəm ɗir karəmi.>>

<sup>18</sup> Ar ri kətigon da'a ar ni wu za bar kə nəmi kos gəzənka kan wu kop Yesu.

<sup>19</sup> Nan tə te cina njemo ar ni tə shin Yakubu nya Zabadi na erəm gəs Yohana gip kungələn jikat male, wu den kərkəm bar kə nəmi kos gəzəni.

<sup>20</sup> Na shini gəzəno ar ni tə la wur bi, kan wu za bazin Zabadi gip kungələn jikat mali na mir mən mbap jeni kan wu kop Yesu.

*Yesu dɛli dun itərka gip mbarəme*

<sup>21</sup> Ar ni wu ndara Kaparnahum, nan pət Shukutən dīro ar ni Yesu te gip bom domtən kə mən Yahuda kan tə nəm kulci mbarəme.

<sup>22</sup> Mbarəm nəm bi na am den kulci gəsi, domici tə kulci wur wule muntu kan na iko gwa, ba'e wule kandatu mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ba pi gwa da'a.

<sup>23</sup> Gip untuwo, ar ni mbarəm gon kən mən dun itər gip bom domtən kə mən Yahudayi la yar tə wule,

<sup>24</sup> <<Unun kə ndu nan mi, Yesu kə Nazarat! Kə dīr ni kə pa'ika nan miya? A mom wo ni'e ki, Dləran Mbarəm kə Yami!>>

<sup>25</sup> Kan Yesu ba matl ti tə wule, <<Dəl ter gip ti!>>

<sup>26</sup> Dun itəri bo mbarəmi atl kan tə dəl ter gip ti na la'i yare.

<sup>27</sup> Ar dləkən mbarəm kup kan wu ngen momi kar ezən wu wule, <<Unu ari ituwi? Pel kulci gon mən ndərtəni! Tə yari argon tu dun itər baa pi gwa kan wu kopi ti.>>

<sup>28</sup> Shirəm den ti gəzan bəle-bəle gip atl kə Galili.

*Yesu pəni mbarəm na womti kumi dli gəzən ka*

<sup>29</sup> Nan wu za bom domtən kə mən Yahudayiwo, ar ni ga Yakubu na Yohana ri bom də Siman na Andərawus.

<sup>30</sup> Nakon kə Siman ra bom den kumi dli, dli gəs wi utuka, kan wu shirəm na Yesu den ti.

<sup>31</sup> Kan tə ri kar nagər məri, tə nəm am gəs tə tli ti yami. Ar ni kumi dliyi za ti, kan tə turi wur fingal tə bi wuri.

<sup>32</sup> Gasi kə bi sit nan pət nda binwo, ar ni mbarəm điri Yesu kup mən kumi dli na mən dun itəri.

<sup>33</sup> Ar ni mbarəm kə bəni kup dom wur bədlabən bomi,

<sup>34</sup> kan Yesu ba pəni ko gonge mbarəm den ko gonge unu kumi dli gəzənka. Tə pa dəli dun itərka na womti gip mbarəme, ama tə za dun itəri wu shirəm da'a, domici wu mom ko ti wo ni.

*Yesu shirəm na Yam las tu mbarəm ra dagwa*

<sup>35</sup> Kə bi bətloni, nan las'i pələu-pələwo, ar ni Yesu tlyami, kan tə za bom tə ndara las gon kan mbarəm ra dagwa, lasi ni tə shirəm na Yami.

<sup>36</sup> Siman na munju kan ra nan ti gwa ri kə ngeni gəsi.

<sup>37</sup> Nan wu zam tiwo ar ni wu wul ti'e, <<Mbarəm kup den ta ngeni gi!>>

<sup>38</sup> Yesu bali wur tə wule, <<Mə ndara ni gip mir bən ju kan ra kosak gwa, kə də a pi wazu barta esi. Argon tu sirəm gwa itu>>

<sup>39</sup> Ar ni wu kop gip atl kə Galili kup, wu den wazu gip bom domtən kə mən Yahuda gəzən na dəli dun itərka gip mbarəme.

*Ba mən ndəcci gon đir kar Yesu*

<sup>40</sup> Ba mən ndəcci gon đir kar ti kan tə ngus den gam ghurəm gəs tə lir ti tə wule, <<Ar ni pəni'i mbatlo, kii mani pali gən dləran.>>§

<sup>41</sup> Laa'i na guna gere, ar ni Yesu ne am den mbarəmi kan tə wule, <<Ar pənim mbatli, pal dləran!>>

<sup>42</sup> Ar ri kətigon da'a, ar ni ndəcci gəs za ti kan tə pal dləran.

<sup>43</sup> Yesu dəli ti kəm hoyi, kan tə za ti tə ndara.

<sup>44</sup> Tə wul ti'e, <<Ba kə yari murgon bar tu da'a. Ama mbəri, ri gam gi kar ləba kə Yami kan kə bi bar ju Musa wule də bi den bi paltən dləran gwa, kə də ar dəm seda kar wuri.>>

<sup>45</sup> Ama mbarəmi pi untu da'a kan tə ndara tə nəm yari mbarəm argon tu kan pi gwa. Muntu kem Yesu ba'i te gip bən den ger kə mbarəm da'a ama tə dəm kaari las ju mbarəm ra da gwa. Kup na untu mbarəm ko təp ako pi ta dirtən kar ti.

## 2

### *Yesu warke muntu itər tle ti dlika*

<sup>1</sup> Murka njem den kaariwo, ar ni Yesu pa te gip bən Kaparnahum, kan mbarəm ba kumka den'e tərə bomi.

<sup>2</sup> Ar ni mbarəm na womti dom wur har kushi ba đatka, ko te bədləbən karika ma, kan tə pi wur wazu shirəm kə Yami.

<sup>3</sup> Ar ni mbarəm wupse jen ter na mbarəm gon kan ra den kumi dli gwa, itər ni tle ti dlika.

---

§ **1:40 1.40** Kii mani pali gən dləran: Bisa adini kə mən Yahudawo mən ndəcci den kuur dli gəsə tə ra hoyi kə tetən gip Bom kə Yam da'a.

<sup>4</sup> Nan wu mani zami tɔp kɛ tɛ gɛs kar Yesu da'a na womtitɛn kɛ mbarɛmo ar ni wu tul las gon den rupi kushiya sur gam dɛ Yesu, den kaar kɛ tuli shuyiwo, kan wu shu muntu itɛr tle ti dli kayi sur cina dɛ Yesu bɔm den bamuri gɛsi.

<sup>5</sup> Nan Yesu shin ngɛstɛn den Yam gɛzɛno, ar ni tɛ wul muntu itɛr tle tikayi'e, <<Nya gɛni, ho'i'i warwat pitɛn gi kawɛ.>>

<sup>6</sup> Lasiwo mɛn kulci mbarɛm den kulci kɛ Musa ra njon, ar ni wu dami gip mbatl gɛzɛn wu wule,

<sup>7</sup> <<Unun kem mbarɛm kɛn ba shirɛm untu wɛ? Mɛgɛn shirɛm ni tɛ pi Yami! Wo ni baa mani ho'i warwat pitɛnka in ba Yam ni katl nan gɛs dagwa?>>

<sup>8</sup> Ar ri kɛtigon da'a ar ni Yesu momka gip ruhu gɛs'e argon tu wu den dami gip mbatl gɛzɛn gwa itu, kan tɛ wul wur'e, <<Unun kem kɛn den damtɛn den munju wɛ?

<sup>9</sup> Gongɛ ni ban mani, dɛ wul muntu itɛr tle ti dli kayi'e <Ho'i i warwat pitɛn gi kaya,> ko <Tlyami, pɛn bamuri gi kɛ ndara?>

<sup>10</sup> Ama kɛ dɛ kɛ mom'e Nya Mbarɛm ra na iko den atl kɛ ho'i warwat pitɛnkawo,>> ar ni tɛ wul muntu itɛr tle ti dli kayi'e,

<sup>11</sup> <<A wul ki'e, dlyami, pɛn bamuri gi kɛ ndara bɔmi.>>

<sup>12</sup> Ar ni tɛ tlyami, tɛ pɛn bamuri gɛs kan tɛ nɛm tɔp den ger kɛ kum gɛzɛni. Muntu dlɛkɛn mbarɛm kup kan wu dɛdɛ Yam na wultɛn'e, <<Mɛ tabɛ shini argon untu da'a!>>

### *Yesu la bi Lawi*

<sup>13</sup> Yesu pa su bi bula'i. Ar ni mbarɛm na womti ri kar ti, kan tɛ nɛm kulci wuri.

<sup>14</sup> Nan Yesu den bɔmi asəmo ar ni tə shin Lawi nya Halfa njon kə ba nəmi wurpi bomi. Yesu wul ti'e, <<Kopəni.>> Kan Lawi ba tlyam tə kop ti.

<sup>15</sup> Nan Yesu den ci fɪngal kə gas gip bom də Lawiwo, mən nəmi wurpi bom na mən warwat pitən na womti, na mir mən kulci karti ra den ci fɪngal nan ti, domici mbarəm na womti ni gip wur kop ti kaari.

<sup>16</sup> Nan mən kulci mbarəm den kulci kə Musa kan mən Parise ni, shin ti den ci na mən warwat pitən na mən nəmi wurpi bomo, ar ni wu ngen momi kar mir mən kopi gəs wu wule, <<Imni tə ci na mən nəmi wurpi bom na mən warwat pitəne?>>

<sup>17</sup> Na kumi muntuwo ar ni Yesu wul wur'e, <<Munju kan ra gɪngəlin gwa ni ba shin mən bi un da'a, ama mən kumi dli ni. A sur ni kə la'i bi mən pitən dlat da'a ama mən warwat pitəne.>>

### *Ngeni momi kar Yesu den pi guzum male*

<sup>18</sup> Gasi gono mir mən kulci kar Yohana na kə mən Parise den guzum male. Mbarəm jən dɪr kan wu ngen momi wu wule, <<Ra imnu mir mən kulci kar Yohana na mir mən kulci kar mən Parise ba pi guzum male, ama mir mən kulci kar kiwo wu pi dawu?>>

<sup>19</sup> Yesu nəmi wur tə wule, <<Im ni fa mən dəki kə mən pel gər baa pi guzum mal nan tɔra nan wur gwawe? Wii pi da'a, ti nə ra nan wur gwa.

<sup>20</sup> Ama wokoci den dɪrtən nan baa pəni wur mən pel gəri kagwa, gas ta ni wii pi guzum male.

<sup>21</sup> Murgon baa bop gus tutul dli den pel tutul dli da'a. Ti ni tə pi untuwo, pel tutul dliyi baa tlyat koriyika, har də dlyattəni man kə fari.

<sup>22</sup> Murgon baa shoti pel mal kin inabi\* gip kor tat ne mal inabi da'a. Ti ni tē pi untuwo, mal inabiyi baa tar tati kan ar mbutlka. O'o, tii shoti ni pel mal kin inabi gip pel tat inabi.>>

*Yesu ni'e Babom kə pət Shukutəni*

<sup>23</sup> Den pət Shukutən gon nan Yesu den kopi gip kən alkamawo, mir mən kulci kar ti ra nan ti, ar ni wu nəm wumi alkama wu den ci.

<sup>24</sup> Mən Pariseyi wul ti'e, <<Ba shini, unun kem wu pi argon tu den kulci kə Musawo ar ndari də pi den pət Shukutən da gwawu?>>

<sup>25</sup> Ar ni Yesu nəmi wur tē wule, <<Kə taḃe ni zhiti gip tulankur den argon tu Dauda pi, ti na ga berəm bōmi asəm gəs nan guzum ci wur gwa diya?

<sup>26</sup> Kandatu gip muri kə Abiyata bar ləḃa kə Yami, Dauda te gip bom kə Yam kan tē ci bəredi tu kan ne nika markəme, muntu kan ga ləḃa kə Yam ni katl baa ci gwa. Kan tē pa bi ga berəm bōmi asəm gəs wu ma wu ci.>>

<sup>27</sup> Kan tē wul wur'e, <<Pət Shukutəno pi tēni domici kə mbarəme, ba'e mbarəm ni pi ti domici kə pət Shukutən da'a.

<sup>28</sup> Ra untuwo Nya Mbarəm ni'e Babom kə pət Shukutən ma.>>

### 3

*Yesu warke muntu itər tle ti amka gwa den pət Shukutən*

---

\* **2:22 2.22** Mal kin inabi: Ba zam ni mal tu den gəri kin inabi kan zho gwa. Paye pi ampani na mal kin inabi wule mal tle gip atl kə Isra'ila.



<sup>1</sup> Wokoci gono Yesu te gip bom domtən kə mən Yahuda, mbarəm gon ra lasi kan itər tle ti amka gwa.

<sup>2</sup> Jen ni den ngeni təp tu wii zam Yesu na argon kə nəmi gəsi. Ra untuwo ar ni wu pi ta ne ger den ti kə wu shin ko tii warke ti den pət Shukutəni.

<sup>3</sup> Ar ni Yesu wul mbarəmi kan itər tle ti amika gwa'e, <<Tlyam dlor cina də mbarəme.>>

<sup>4</sup> Ar ni Yesu ngen momi kar wur tə wule, <<Den bi kulci kə Musawo unun ndari də pi den pət Shukutəni, də pi ho pitəna ko wani? Də dəli rai ya ko də ri eka?>> Ama ar ni wu yon gəzəni.

<sup>5</sup> Yesu wi wur ger gip lo na dun mbatl den lati mbatl gəzəni, kan tə wul mbarəmi'e, <<Ta am gi.>> Tə ta am gəsi, kan am gəs ba pal lau.

<sup>6</sup> Ar ni mən Pariseyi ndara kan wu nəm ngeni təp nan wur na mbarəm kə Hiridus den kandatu wii ri Yesu eka gwa.

### *Mbarəm na womti kop Yesu*

<sup>7</sup> Yesu na mir mən kulci kar ti tlyam wu ndara bi bula'i, kan bar womti mbarəm kan tli tor gip atl kə Galili ba kop ti.

<sup>8</sup> Nan wu kum argon tu kup tə den piwo, mbarəm na womti kan tli tor gip atl kə Yahuda, gip bən kə Urshalima, gip Idume, na bi atl ju kan ra te jikat bula Urdunka, na gip atl kə Sidon na Taya, ba dir kar ti.

<sup>9</sup> Den womtitən kə mbarəmiwo ar ni tə wul mir mən kulci kar ti'e wu zami ti nye heli kungələn jikat mal nəm, ba də mbarəm tla ti naarka da'a.

<sup>10</sup> Tə pi ni untu domici tə warke mbarəm na womti wi, ar ni munju kan ra na bar jen kan ba

ghun wur gip dli gəzən ba pi ta dīrtən zam wu ne am den ti ra.

<sup>11</sup> Wokoci tu kup dun itər shin tiwo, se wu nda atl cina da ti wu den la'i yare, wu den wultən'e, <<Ki Nya Yam ni.>>

<sup>12</sup> Ama Yesu dāli wur kəm hoyi den ba wu yari den ti wo ni da'a.

*Yesu zəzar mir mən kartən gəs kutl cet rop*

<sup>13</sup> Gip untuwo, ar ni Yesu ndara den tləndəre, tə la bi munju kan tə ndu gwa, kan wu dīr kar ti.

<sup>14</sup> Tə zəzar mbarəm kutl cet rop,\* munju tə bi wur sun'e mir mən kartəne, wu dām nan ti kə də tə kar wur wu ri pi wazu.

<sup>15</sup> Tə pa bi wur iko kə dāli dun itərka gip mbarəme.

<sup>16</sup> Kutl cet ropi kan tə zəzari gwa ni'e, Siman (muntu tə bi ti sun'e Kepas gwa),

<sup>17</sup> Yakubu nya Zabadi na erəm gəs Yohana (munju tə bi wur sun Bonaji, mimir kə Sawa ituwi)

<sup>18</sup> Andərawus, Filibus, Batalamawus. Matiyu, Toma, Yakubu nya Halfa, Tadawus, na Siman Ziloti

<sup>19</sup> kan na Yahuda Iskariyoti, muntu bi Yesu kagwa.

*Yesu na Ba'alzabub*

<sup>20</sup> Ar ni Yesu te gip bom goni, kan mbarəm na womti ba pa kop ti kaari, untu kem ti na mir mən kopi gəs ma wu zam dāmi kə ci barkəci da'a.

---

\* **3:14 3.14** Tə zəzar mbarəm kutl cet rop: gip kor rəshi tulankuri na am jeno <<munju tə bi wur sun'e mir mən kartəne>> ra da'a.

<sup>21</sup> Nan mir mən shu bom kə Yesu kum untuwo, ar ni wu ri kə də wu pali ti đir bomi, domici wu wule gam ni duri tika.

<sup>22</sup> Ar ni mən kulci mbarəm den kulci kə Mūsa kan tli tor Urshalima ba wule, <<Ba'alzabub ni gip ti! Təp kar iko kə bar gun dun itər ni tə dəli dun itərka gip mbarəme.>>

<sup>23</sup> Ra untuwo ar ni Yesu la wur bi kan tə shirəm nan wur na misali tə wule, <<Imni Setan baa mani dəli Setan we?

<sup>24</sup> Mulki ni tatka bomi ropo, mulki tu baa dlər da'a.

<sup>25</sup> Bom ni tatlka bomi rop gip shini bes kə ezəno, bom tu baa dlər da'a.

<sup>26</sup> Kan Setan ni tli gip nge gam gəsi, kan tə tatlka bomi ropo, tii mani dəmi da'a, patən gəs đir ituwi.

<sup>27</sup> Na ho bi, murgon baa mani tetən gip bom kə ndəri mbarəm kan tə yem bar ju kan tərā nari kagwa, se ti ni tə pare nəmi ndəri mbarəmi tə bal tika, kano tə'i mbu yemi ti bar kə bom gəska.

<sup>28</sup> Ge shirəm ni a yari ine, kup warwat pitən na mэгən shirəm kə mbarəm den Yamo, baa ho'i wurka.

<sup>29</sup> Ama muntu kup kan pi mэгən shirəm den Ruhu kə Yamo baa tađe ho'i tika da'a, tə pi warwat pitən kan baa pa da gwawi.>>

<sup>30</sup> Tə yari ni muntu domici wu den wultən'e, <<Tə ra na dun itəri.>>

*Nasi Yesu na mir ezəni*

<sup>31</sup> Ar ni nasi Yesu na mir ezən cwati, wu dlər ter kaari kan wu kar gon kə tə la'i wur bi Yesu.

<sup>32</sup> Mbarəm ra na womti njon kar ti, kan wu wul ti'e, <<Nana gi na mir ya'ən ra te karika den ngeni gi.>>

<sup>33</sup> Yesu ngen momi kar wur tə wule, <<Ga wo ni'e nana na mir byar we?>>

<sup>34</sup> Ar ni tə bali ger kar munju ra njon kan ngandəl ti gwa tə wule, <<Ga nana na mir byar ni'e mənjeni.>>

<sup>35</sup> Murgon tu kup kan ba pi argon tu Yam ba ndu gwa ni'e erəm gən mətli na moni na nana gəni.

## 4

### *Kulci den mən ngani badəre*

<sup>1</sup> Yesu pa nəm kulci wur ra bi bula'i. Mbarəm na womti kan dom wur kar ti naar gho ar ni kem tə to gəs gip kungələn jikat male kan tə dəm gipi nan mbarəm kup ra den bishidi kə bula'i gwa.

<sup>2</sup> Tə kulci wur bar na womti təp kə ba kolda bi, ar ni gip kulci gəso tə wule,

<sup>3</sup> <<Kum ni! Mən kori bar ri kə ngani badər gip kən gəsi.

<sup>4</sup> Nan ti gip ngani badəriwo, ar ni badər jen ro den təpe, kan yatli ba dīr dāmi wu cika.

<sup>5</sup> Badəri jen nda den tate, las tu atli ra hoyi da gwa. Kan ar ba yetli bəle-bəle, domici atli naar da'a.

<sup>6</sup> Ama nan pət tli torwo, ar ni mattən kə pət kem ar landərka nan ar ra na tlərti dagwa.

<sup>7</sup> Badəri jen nda gip ire, kan ba naari, ama iri dlat wurka, har ba kem ar dāli ge da'a.

<sup>8</sup> Jen gip badəri nda den ho atli. Ar tli tor kan ba gəri, gucəpi bisi hauya nəm na kutli, jeno hauya myakan, jen ngapo hauya nantam.>>

<sup>9</sup> Ar ni Yesu wule, <<Muntu kan ra na kəm kə kumiwo, naa tə kumi.>>

<sup>10</sup> Nan tɛra nan gɛso, ar ni mir mɛn kartɛn gɛs kutl cet ropi na nami kan ra kar ti gwa ngen momi kar ti den argon tu tɛ kulci wur deneyi ba pi nupi gwa.

<sup>11</sup> Tɛ wul wur'e, <<Momi ghuuni bar kɛ mulki kɛ Yamo tare bi in wi. Ama dɛ munju kan ra gip kɛn dawo ko unuwo ba yari wur ni gip kolda bi.

<sup>12</sup> Kɛ dɛ, <wu pi ta zhuwi ama wii mani shini da'a wu pi ta kumi ama wii mani momi da'a, Kɛ dɛ wu pal karɛm dɛ ho'i wur warwat pitɛn gɛzɛnka ra!> >>

<sup>13</sup> Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kɛ mani momi kolda bi tu diya? Ra imnu kii mani momi nami kolda biyi?

<sup>14</sup> Ba mɛn kɛni ngani ni shirɛmi.

<sup>15</sup> Mbarɛmi jeno wi ni wule badɛr kan nda den tɛp gwa, las tu ngani shirɛmi gwa. Na kumi gɛzɛni ar ni Shetan dir pɛn shirɛmika kan ngani gip wur gwa.

<sup>16</sup> Jeno wi ni wule badɛr tu kan nda den tat gwa, munju na kumi shirɛmiwo wu nɛm na ghol mbatli.

<sup>17</sup> Ama nan wu ra na tlɛrti dawo, wu dɛm ni kɛ wokoci njem katl. Nan tlatɛn ko kumi dli den bi kɛ shirɛmi diro, wu ndaka koshilan.

<sup>18</sup> Jen ngapo wi ni wule badɛr tu kan ngani gip ir gwa, wu kum shirɛmi,

<sup>19</sup> ama damtɛn kɛ dɛmi kɛ se na gɛni, na ndu'i bar kɛ am kan na ndu'i bar jen dir kan ba tla shirɛmika har ar ba hol gɛritɛni.

<sup>20</sup> Ama badɛr tu kan ngani den ho atlo, nan wu kum shirɛmiwo ar ni wu nɛmi, kan wu gɛri ngucipi hauya nɛm na kutl, jen hauya myakan kan jen ma hauya nantam kɛ argon tu ngani gwa.>>

<sup>21</sup> Tə wul wur'e, <<Kə ne ni pitila te gip kushika kə zupka na gal ko te gəs dandi kaya? Untu ni da'a, kə neni den badəmi gəs da'aya?

<sup>22</sup> Argon tu kup kan ra na ghuuniwo, ne ni kə də bulka, kan kup argon tu kan lekawo, ne təni kə də dəluka kaari.

<sup>23</sup> Murgon tu kup kan ra na kəm kə kumiwo, naa tə kumi.>>

<sup>24</sup> Yesu ci cina na shirəm tə wule, <<Neni kəm hoyi den argon tu kə kum gwa. Na shanndər tu kə cingər bar nariwo nari ni baa cingəri in pa'e, har ma na mbəli ra.

<sup>25</sup> Murgon tu kup kan ra na baro, baa bi ti ra, murgon tu kan ra nari dawo, ko nye argon tu təra nari ma, baa nəmi tika.>>

### *Kolda bi den nartən kə badəre*

<sup>26</sup> Tə pa wule, <<Kandatu mulki kə Yam ra gwa ikəni. Mbarəm gon ri kə ngani badər gip kəne,

<sup>27</sup> se na gəni, har də argon tu kan tə ngani gwa naari, tə mom imnu ar pi gwa da'a.

<sup>28</sup> Atl ba bi bar kə gip kən na gam gəsi. Kə nəm ar ba yetli, kan ar dəli gami, den kaariwo kan ar dəli ge.

<sup>29</sup> Na ar ba nyowo ar ni mən kəni baa ri na bar kə rəshi kən gəs den ar mbi den bi rəshi kən wi.>>

### *Kolda bi den ge dənti*

<sup>30</sup> Tə pa wul wur'e, <<Ununu mii wule mulki kə Yam ra we? Ko ununu ba kolda bi dene də yari kandatu ar ra gwawu?

<sup>31</sup> Ar ni ra wule ge dənti, muntu kan mani heltən gip badər ju kan ba ngani gwa.

<sup>32</sup> Na untu kup in nganiwo ar ba naar ar man nami mir kin kup. Ar ba pi am ju kan yatł kə to yamka ba mani tu'i bin den mir ami gwa.>>

<sup>33</sup> Na kolda bi na bar jen wule muntu na womti ar ni Yesu yari wur shirəm kə Yami, kandatu wii mani momi gwa.

<sup>34</sup> Tə yari wur bar gon bat na kolda bi da'a. Ama ti ni nan gəs na mir mən kulci kartiwo tə yari wur ko unu kandatu wii mani momi gwa.

*Yesu matl zhe'e pitən kə itər gip bar bul'a'i*

<sup>35</sup> Gasi kə sito Yesu wul mir mən kulci kar ti'e, <<Mə te ni den bishidiyi mənta.>>

<sup>36</sup> Ar ni wu za womti mbarəmi kaari, kan wu ndara nan ti gip kungələn jikat male. Kungələn jikat mali jen ra es nan ti.

<sup>37</sup> Kan dun yam ba tli tor gəsi, mal ba nəm ghuni kungələn jikat mali, kan mal ba pare laa'i kungələnyika.

<sup>38</sup> Yesu ra təp kaar kungələn jikat mali na gam gəs den bar kə tli gami, tə den nde umuri. Mir mən kulci kartiyi putu ti kan wu wul ti'e, <<Ba mən kulci, ar ghun ki diya, mə ri kə məshtən wu gwa?>>

<sup>39</sup> Tə tlyami, kan tə matl itər kan tə wul zap mali'e, <<Sa shot! Dlər lasi nəm!>>Ar ni itəri za'i, kan las ba sa shot hoyi.

<sup>40</sup> Yesu wul mir mən kulci kartiyi'e, <<Unun kem bərti nəm kənwe? Kə'i ni ra na holi ngəshtən den Yama?>>

<sup>41</sup> Bərti nəm mir mən kulci kar tiyi naari kan wu wul ezən'e, <<Wo ni'e muntuwe? Itər na zap mal ma wu kop shirəm gəsi!>>

## 5

*Yesu pāni mən dun itər kumi dlika*

<sup>1</sup> Yesu na mir mən kulci kar ti jikat bula wu te den kəti bula kə Galili, gip atl kə mən Gerasa.

<sup>2</sup> Na dəltən kə Yesu sur gip kungələn jikat maliwo, ar ni mbarəm gon mən dun itər tli dīr kə ba gambəci tə mbor ti.

<sup>3</sup> Gambəci ni'e ba dəmi kə mbarəmi. Murgon ra kan ba mbu nəmi gəs tə bal tika na sarsari da'a.

<sup>4</sup> Tla bali gəska am na asəm na sarsari, ama wokoci tu kup baltikawo tə kur ngot sarsariyika tə ceccen sarsari kə asəm da tika. Murgon ra kan baa mani nəmi gəs kə bali na ndərtən kə bigul da'a.

<sup>5</sup> Ba dəmi gəs ni'e ba gambəci na gip tləndəre, ti den la'i yar na tloyi dli gəs na tate.

<sup>6</sup> Nan ti shin Yesu terkawo, ar ni tə tli na kətər tə te nda ngurup cina da ti.

<sup>7</sup> Tə la yar hoyi tə wule, <<Unun ghun ki naməni, Yesu, Nya Bar Gun kə to yamka? A lir ki gip sun kə Yami, ba kə kumim dli da'a!>>

<sup>8</sup> Tə yari ni untu nan Yesu wule, <<Dun itəri, dəl ter gip mbarəm tuka!>>

<sup>9</sup> Ar ni Yesu wul ti'e, <<Ununu ni'e sun gi?>> Mbarəmi nəmi ti tə wule, <<Sun gən ni'e womti,\* nan mən ra na womti gwa.>>

<sup>10</sup> Kan tə pi ta liri Yesu den ba də tə dəli ga dun itərika gip las tu kan wu dəm gwa da'a.

<sup>11</sup> Ar dəm'e kosak na lasiwo womti alade ra den ci bar gəs tləndəre.

---

\* **5:9 5.9** Sun gən ni'e womti: Na bi kə mən Hellaso Lijiyon ni rəshi, domtən kə mən bi itu kan ri bar kə mbarəm zangu wupse ar ri zangu mukka ituwi.



<sup>12</sup> Ar ni ga dun itəri lir Yesu wu wule, <<Kar mi te gip alade juka, za mi mə te gip wuri.>>

<sup>13</sup> Tə nəmi wuri, kan ga dun itəri ba dəl ter gip mbarəmi wu te gip aladeyi. Womtitən kə aladeyi ri zangu rop (2,000), kan wu yem sur atl na kətər wu su ro gip mal wu məshka.

<sup>14</sup> Nan mən le aladeyi shin untuwo ar ni wu tli na kətəre wu te gip bəni na mir bən kə markəmi, wu yari argon tu kan pi gwa. Mbarəm dəl dīr kə shini argon tu kan ratl gwa.

<sup>15</sup> Nan wu dīr kar Yesuwo ar ni wu shin mbarəmi kan ra har na womti dun itəri gwa. Nan wu shin ti njon lasi gip tutul dli kan gam gəs pal semwo, ar ni bərti ci wuri.

<sup>16</sup> Munju kan shin argon tu kan piwo, ar ni wu yari mbarəm argon tu ndo na mbarəm mən dun itəri na aladeyi esi.

<sup>17</sup> Ar ni mbarəm kə bəni nəm liri Yesu den tə za atl gəzəni.

<sup>18</sup> Nan Yesu den totən gip kungələn jikat malo, ar ni mbarəm tu kan ra har na dun itəri lir ti tə wule, <<Za'əm a kop ki ngapi.>>

<sup>19</sup> Ama Yesu nəmi ti da'a, ama kan tə wul ti'e, <<Ndara bom kar ya'ən kə yari wur kiri bar na womti ju kan Babom pi'i na kandatu tə shin guna gi gwa.>>

<sup>20</sup> Ar ni mbarəmi ndara tə kop mir bən gudəli kutl kə gip atli, tə nəm yari mbarəm kiri bar na womti ju kan Yesu pi ti gwa. Ar dləkən mbarəm ju kup kan kum argon tu tə yari gwa.

*Yesu tli məshi nye gərə kan tə pəni kumi dli nagər gonka*

21 Nan Yesu to gip kungələn jikat mal tə pa jikati tə te den kətəyi gon kə bula'iwo, ar ni mbarəm na womti dom wur kar ti nan ti'i ra bi bula'i gwa.

22 Ar ni mbarəm gon gip kə cina kə bom domtən kə mən Yahuda, mən sun Yayirus, dir lasi. Nan tə shin Yesuwo ar ni tə nda atl cina da ti.

23 Tə pi ta liri Yesu, tə wule, <<Nye mətli gən ra bi də məshtəni. Kustu, dir ne am den ti kə pəni ti kumi dliiyika, tə pal lau ra.>>

24 Ar ni Yesu ri nan ti. Mbarəm na womti kop ti kaari, wu den tla'i gəska.

25 Nagər gon ra lasi muntu kan pi sheti ghon kutl cet rop bəran den tatltən gip ti gwa.

26 Tə kum dli naarwi am də mən bi un na jili bar ju kup təra nari gwa. Kup na untu, kumi dli gəsə ci cina na naartən ni ar dene.

27 Nan tə kum shirəm den Yesuwo, ar ni tə ri təp kaar da ti gip womti mbarəm ju, kan tə ne am den bi tutul dli gəsi.

28 Tə pi ni untu domici tə dam ti tor gip mbatl gəs tə wule, <<Ami ni a zam a ne am den tutul dli gəs katl ma, kumi dli gən baa pa'i.>>

29 Ar ri kətigon da'a ar ni tatltən kə bəran gəs dləri, tə pa kum gip dli gəs den tə warkewi.

30 Bar tu ar ni Yesu kum iko kə pi bar dəl gip ti, ar ni tə bal ti rən den womti mbarəmika tə wule, <<Wo ni ne am den tutul dli gən we?>>

31 Ar ni mir mən kulci kar ti nəmi ti wu wule, <<Ba shin womti mbarəm ju kan den tla'i gi gwa, kan kə wule, <Wo ni ne am deməna?> >>

32 Ama Yesu pi ta kari ger kə də tə shin muntu pi untuyi gwa.

<sup>33</sup> Nagər məri na momi argon tu kan zam tiwo, ar ni tə dir ngus cina də Yesu, tə den dədartən gip bərti, kan tə yari Yesu ge shirəm kə kup argon tu kan pi gwa.

<sup>34</sup> Ar ni tə wul nagər məriyi'e, <<Nya gəni, ngəshtən gi den Yam warke i'wi. Ndara bom na ghol mbatli, kə zam paltən lau den kumi dli giwi.>>

<sup>35</sup> Nan Yesu i'den shirəmo, ar ni jen gip mir mən bom kə Yayirus kan'e bari kə bom domtən kə mən Yahuda gwa, wu dir wule, <<Nye mətli gi məsh kawi, unun kem kə pa ghun ba mən kulci rawe?>>

<sup>36</sup> Ama Yesu kar kəm den argon tu kan wu yari gwa da'a, kan tə wul ti'e, <<Ba kə kum bərti da'a, ki de ngəsh ki den Yami.>>

<sup>37</sup> Ar ni tə za murgon kop ti kaar da'a se ga Bitərus, na Yakubu, na Yohana erəm kə Yakubu.

<sup>38</sup> Nan wu mbubar bom də Yayiruso, ar ni Yesu shin kandatu las pika ghiru-ghiru kan mbarəm den ta kulu na la'i yar hoyi gwa.

<sup>39</sup> Ar ni tə te gipi kan tə wul wur'e, <<Unun kem kən den kulu na la'i yar untuwe? Nyayi məsh nika da'a, umur ni tə dene.>>

<sup>40</sup> Ar ni wu gyatli ti. Nan tə kaar wurka kup te kaari kawo, kan tə pən basi nyayi na nase na mir mən kulci kar ti ju kan ra nan ti gwa, kan tə te gip kupshiyi las tu nye gəri ra gwa.

<sup>41</sup> Tə nəm am kə nyayi, kan tə wul ti'e, <<Talita kum!>> (Muntu ba pi nupi gwa'e, <<Nye gərə, a wul ki'e, tlyami!>>)

<sup>42</sup> Ar ri kətigon da'a ar ni nye gəri tlyam dlər kan tə nəm desi. Bar kə sheti ghon kutl cet rop ni nye

gəri ra na gəri. Muntu kem mbarəm ju kan ra lasi gwa kə nəmi bi na am na naari.

<sup>43</sup> Ama Yesu dəli wur kəm hoyi den ba də wu yari murgon shirəm tu da'a. Ar ni tə wul wur'e wu bi nye gəri fingal tə ci.

## 6

*Ba shin nartən kə mən yari shirəm kə Yam gip bən gəs da'a*

<sup>1</sup> Yesu za barta kan tə ndara bən gəzəni, mir mən kulci kar ti kop ti kaari.

<sup>2</sup> Nan pət shukutən diro, tə nəm kulci mbarəm gip bom domtən kə mən Yahuda, ar ni munju kup kum ti gwa nəm bi na am wu wule <<Ako ni mbarəm kən zam bar ju untu wu? Unu bopya ni bi ti untu we? Imnu har tə mani pi kiri bar kə nəmi bi na am unjuwe?

<sup>3</sup> Muntu ni'e kapənta tu diya? Ti ni'e nya Maryamu kan erəm kə ga Yakubu, na Yusufu, na Yahuda, na Siman da'aya? Kan ga erəm gəs mir mətli ni de nan mi diya?>> Ar ni wu kum lo gəsi.

<sup>4</sup> Ar ni Yesu wul wur'e, <<Ba hol shini nartən kə mən yari shirəm kə Yam da'a se gip bən gəsi, gip dəngi gəsi, na gip mbarəm kə bom gəsi.>>

<sup>5</sup> Tə mani pi bar kə nəmi bi na am na womti lasi da'a, se mbarəm njem ni katl tə ne am gəs den wur tə pəni wur kumi dli gəzənka.

<sup>6</sup> Hol ngəshtən den Yam gəzən ghun Yesu naari. Kan Yesu ba pi ta kopi mir bən tə den kulci mbarəme.

*Yesu kar mir mən kulci kar ti*

<sup>7</sup> Yesu la bi mir mən kulci kar ti kutl cet ropi, ar ni tə kar wur rop-rop kan tə bi wur iko den gam ga dun itəri.

<sup>8</sup> Tə wul wur'e, <<Ba kə pən ni argon gip bomi asəm gin da'a, ko bəredi, ko poshe, ko wurpi den dli gini, se de dlo katl.

<sup>9</sup> Kem ni kaptəlanje ama ba kə yem ni tutul tli rop da'a.>>

<sup>10</sup> Tə wul wur'e, <<Wokoci tu kə te gip bom gono, dəm ni lasi ar ri gas tu kii za bəni gwa.

<sup>11</sup> Las tu kup nge pi dem nan kən ko wu kum kən dawo, za ni lasi kan kə bat ni kushka kə den asəm ginka den bi seda den wuri.>>

<sup>12</sup> Ar ni wu ndara kan wu pi wazu den də mbarəm ci atl gam wu pal kar Yami.

<sup>13</sup> Wu dəli dun itərka gip mbarəme kan wu bərke mir mbarəm na womti kan den kumi dli gwa wu warke wuri.

### *Məshtən kə Yohana mən pi batisma*

<sup>14</sup> Ar dəm'e gun Hiridus kum shirəm tu, domici kum sun kə Yesuwi ko ako. Jen den wultən'e, <<Yohana mən pi batisma ni tli gip məshi mbarəme, kan untu ni kem bar kə dləkəntən ju ba pi ra təp kar ti.>>

<sup>15</sup> Ama jen wule, <<Iliya ni.>> Jen ngapo wu wule, <<Ti mən yari shirəm kə Yam gon ni, wule nəm gip ga mən yari shirəm kə Yam gon kə terka.>>

<sup>16</sup> Ama nan Hiridus kum muntuwo, tə wule, <<Yohana, muntu a kotəli ti gamka gwa ni tli ti gip məshi mbarəme!>>

<sup>17</sup> Domici Hiridus na gam gəs ni kem ba ri nəm Yohana dīr kan ba ɓal tika gip bom moni. Tə pi ni untu domici kə Herodiya, nagər kə erəm gəs Filibus, muntu kan tə gudlumi nan ti gwa.

<sup>18</sup> Domici Yohana pi ta yari Hiridus'e, <<Ar ndari da'a kə gudlumi na gər kə erəm gi.>>

<sup>19</sup> Ar dəm'e Herodiya nəm muntu su mbatl da tika, kan tə ndu tə ri Yohana eka. Ama tə mani zami guntəp kə pi untu da'a,

<sup>20</sup> domici Hiridus ba kum bərti kə Yohana, tə mom'e Yohanawo mbarəm mən pitən dlat kan dləran gip dəmi gəs gwa ni, ar ni kem Hiridus nəm Yohana hoyi. Wokoci tu Hiridus kum shirəm kə Yohanawo ar ba ghun ti naari, kup na untu, tə ndu kumi shirəm gəsi.

<sup>21</sup> Kə pa'i bisiwo kan təp ba dīri. Den pət gəri kə Hiriduso ar ni tə pi nyel kiri kə ga mən tloyi shirəmi na ga komanda kə mən bi-utu, na kiri mbarəm kə gip atl kə Galili.

<sup>22</sup> Nan nya Herodiya nye mətli\* ter gipi kan tə dlar cina də Hiridus na mən dəki gəso, ar kon wur naari. Ar ni gunyi wul nye gəri'e, <<Liri argon tu kup kan kə ndu gwa, aa bi'i.>>

<sup>23</sup> Tə yari untu har na ɓe am atl tə wule, <<Argon tu kup kə liriwo, ko da baa tatl ni las tu ami gun gəzən gwa gip dlom də bi'i nəmo, aa bi ika.>>

<sup>24</sup> Ar ni nye gəri te kaari kan tə wul nas'e, <<Ununu aa liri we?>> Kan nas ba wule, <<Liri'e də bi'i gam kə Yohana mən pi batisma.>>

---

\* **6:22 6.22** Nya Herodiya nye mətli: Kor rəshi tulankuri jen na amo <<nya Hiridus>> ni rəsh lasi.

<sup>25</sup> Nye gəri zho ti te gipika kar gunyi tə wule, <<A ndu kəkəntu də bim gam kə Yohana mən pi batisma gip gal kini.>>

<sup>26</sup> Na kumi untuwo, ar li gunyi mbatl naari, ama nan tə yari wi na be am atl kan cina dən mən dəki gəso, tə ndu tə nge ti da'a.

<sup>27</sup> Ar ni tə kar dogari gəs na zhotən den tə ri bom moni tə dir na gam kə Yohana. Mbarəmi ndara tə ri kotəl gam kə Yohana gip bom kə moniyi.

<sup>28</sup> Kan tə dir nari gip gal gin tə bi nye gəri, kan nye gəri ba bi nase.

<sup>29</sup> Nan mir mən kulci kar Yohana kum argon tu piwo, ar ni wu dir pən tli gəs wu kapka.

*Yesu ci na mbarəm moni zangu nantam (5,000)*

<sup>30</sup> Mir mən kulci kar Yesuyi dom wur kar ti kan wu yari ti bar ju kup wu pi na bar ju wu kulci mbarəm gwa.

<sup>31</sup> Ar dəm'e mbarəm na womti den ta dīrtən na ndaratəno, wu zam gəs kə dəmi kə ci fīngal da ma, ar ni tə wul wur'e, <<Dir ni mə ndara ni kə ba las kan ra zhikai gwa, kə zam kə shuku ni ra.>>

<sup>32</sup> Ar ni wu to gip kungələn jikat mal wu ndara las tu mbarəm ra dagwa, wi ni nan gəzən katl.

<sup>33</sup> Ama nan wu za lasiwo, ar ni na womti gip mbarəmi shin wurka, kan wu momka'e wi ni. Ar ni mbarəm tli dir gip mir bəni kup, wu kop bishidi na kətər wu pare mbu'i barka cina da wuri.

<sup>34</sup> Na dəltən kə Yesu sur gip kungələn jikat maliwo, ar ni tə shin mbarəm na womti. Tə kum guna gəzən nan wi nəra wule təm ju kan ra na

mən le gəzən da'a gwa. Ar ni tə nəm kulci wur bar na womti.

<sup>35</sup> Nan pət ba ri kə ndetən binwo, ar ni mir mən kulci kar tiyi dīr kar ti wu wul ti'e, <<Las kəno murgon ra da'a, ar tu pət ba ri kə ndetən bin wi.

<sup>36</sup> Za mbarəm ju wu ndara kə də wu te gip mir bən kan ra kosak gwa wu wuri gam gəzən fīngal kan wii ci gwa.>>

<sup>37</sup> Ama Yesu nəmi wur tə wule, <<Kəno bi wur ni argon wu ci.>> Ar ni wu wul ti'e, <<Məri wur barkəci na wurpi tu kan ba batl nye mən mbap kə nde pət hauya kutl (200), mə ci nan wura?>>

<sup>38</sup> Tə wul wur'e, <<Bəredi mənəni kən ra nari we? Rii shin ni dīri.>> Nan wu kopo ar ni wu zam wu wul ti'e, <<Bəredi nantam ni na kos rop.>>

<sup>39</sup> Ar ni Yesu wul mir mən kulci kar tiyi'e wu wul mbarəm'e wu dəm gəzən atl den yari jir bomi bomi.

<sup>40</sup> Kan wu dəm atl bomi bomi jeno mbarəm hauya nantam nantam kan jen eso hauya rop na kutl kutl.

<sup>41</sup> Nan tə nəm bəredi nantam na kos ropiwo kan tə la gam yami, tə goode Yami, kan tə ceccen bərediyi. Nan tə pi untuwo kan tə bi mir mən kulci kar ti kə də wu kop mbarəm rinka wu bi wuri. Untu es tə pa njetəl kos ropi kan tə bi mbarəmi kup.

<sup>42</sup> Ar ni kup gəzən ci kan ar ba kəm wuri.

<sup>43</sup> Ar ni mir mən kulci kar tiyi yem robəs bərediyi na kosi kan wu laa'i shar kutl cet rop nari.

<sup>44</sup> Womtitən kə moni kan ci fīngali gwa ni'e Zangu nantam.

*Yesu desi den gam male*



45 Ar ri kətiɡon da'a den kaar kə untuwo, ar ni Yesu wul mir mən kulci kar ti'e wu to gip kungələn jikat mal wu nda cina wu te bən kə Betsaida. Ti ngapo kan tə pali bi womti mbarəmi kə də wu ndara.

46 Den kaar kə pali bi womti mbarəmiwo ar ni Yesu to gəs den tləndər kə shirəm na Yami.

47 Nan sit piwo, kungələn jikat mali ra te dlom malika, ama Yesu ra ter den bishidi nan gəsi.

48 Yesu shin wu den ndotən na dəli kungələnyi nan itər den ghuni gəzən gwa. Bar kə gəlla am myakan kə gaso, ar ni wu shin ti den tertən kar wur tə den desi den gam mal bar bula'i. Tə pi wule tii bi wur ni kaari,

49 ama nan wu shin ti den desi den gam malo, ar ni wu pən'e tlon ni, kan wu la yare,

50 domici nan kup gəzən shin tiwo, ar ni mbatl tari wurka. Ar ni tə shirəm nan wur na zhotən tə wule, <<Dləri ni mbatl gini! Ami ni. Ba kə kum ni bərti da'a.>>

51 Ar ni tə to gip kungələn jikat mali kar wuri kan itəri ba za zhe'e pitəne. Argon tu tə pi gwa dləkən wur naari,

52 domici wu mom argon tu ci na mbarəm zangu nantam tu ba pi nupi gwa da'a, nan mbatl gəzən mani momi bar mani pi bar tu kan tərə nari dagwa.

53 Nan Yesu na mir mən kulci kar ti mbubar den kətə nəm kə bula'iwo, ar ni wu dəm gip atl kə Jenisarət kan ba bal kungələn jikat mali bi bula'i.

54 Na dəltən gəzən sur gip kungələn jikat maliwo ar ni mbarəm ban kə momika den'e Yesu ni da'a.

<sup>55</sup> Kan wu kəṭər ḏir kar ti təp ko ako gip atli kup, wu ḏiri mən kumi dli bəm den bamuri gəzən kup las tu wu kum Yesu ra gwa.

<sup>56</sup> Las tu kup tə riwo, gip bar bən na ko nye bən ko bi ləpe, wu ḏiri mən kumi dli bi bar pəte. Wu lir ti den tə nəmi wur kə də mən kumi dli gəzən ne am den bi lulur gəsi. Munju kup kan ne am den tiwo kan ba pəni wur kumi dli gəzənka.

## 7

*Argon tu ba li dəmi dləran kə mbarəm ka gwa*

<sup>1</sup> Mən Parise na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa jen kan tli tor Urshalima dom wur kar Yesu.

<sup>2</sup> Ar ni wu shin mir mən kulci kar ti den ci fīngal na am kan ra dləran da gwa, wu ho am da'a ituwi.

<sup>3</sup> Munju kan gip mən Parise na kup mən Yahuda ba ci fīngal da'a se wi ni wu ho am gəzənka den kopi argon tu kə cina gəzən wule wu kop gwa.

<sup>4</sup> Wi ni wu za kə ba bar pət wu pal rən bom kawo, wu ci fīngal da'a se wi ni wu ho wur kakani. Bar jen ra na womti kan wu zam untun ba pi kan wu kop gwa, wule ga ho'i gal tle male, tat nge male, na ba shoti male.\*

<sup>5</sup> Ar ni mən Pariseyi na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ngen momi kar ti wu wule, <<Unun kem mir mən kulci kar ki ba dəm na kopi bar ju kə cina gəmi wule mə kop gwa da'a nan wu ci fīngal na am ju kan dləran ni ar ra da gwa?>>

<sup>6</sup> Yesu nəmi wur tə wule, <<Kən mən se mbarəme! Dlat ni Ishaya yari shirəm kan dəl sur kar Yam den kən kandatu ar ra na rəshi gwa'e,

---

\* **7:4 7.4** Kor rəshi tulankuri jen na amo rəsh'e <<har na bamuri>>.

<Mbarəm juwo wu dɔɔa'əm ni na bi gəzəni,  
ama mbatl gəzən dlyamka naməni.

<sup>7</sup> Wu botem ni katl,  
nan kulci gəzəno bar ju nya Mbarəm wule də  
pi gwa ni.>

<sup>8</sup> Kə za pi argon tu Yam wule də pi gwawi, kən  
den kopi bar ju kan nya mbarəm ni wule də pi  
gwa.>>

<sup>9</sup> Ar ni tə pa wul wur'e, <<Na ho bi, kə mani za'i  
kopi argon tu kan Yam ni wule də pi gwa den bi  
kopi bar ju kori gin wule kə kop gwa!

<sup>10</sup> Domici Musa wule, <Bi nartən be na nəna gi,>  
kan <Muntu kup kan zage bas ko naso, də ri ti  
eka.>

<sup>11</sup> Ama kə wule mbarəm baa wul bas ko nas  
wokoci tu wu ndu bar kar ti gwa'e, <Argon tu kan  
aa ne in am ra nariwo a tare a bi Yam kawī.>

<sup>12</sup> Təp untuwo, kə kem tii'i ne am ga bas na nas  
da'a ituwi.

<sup>13</sup> Ra untuwo, kə pali shirəm kə Yam dəmka wop  
den bi kopi al'ada ju kə kulci mimir gin gwa. Untu  
ni es kə pi den bar na womti.>>

<sup>14</sup> Kano Yesu ba pa la bi womti mbarəmi kar ti  
tə wul wur'e, <<Kumən ni, ko gonge gini, kan kə  
mom ni muntu.

<sup>15</sup> Argon tu kan ba te gip mbarəm təp bi ni ba li  
tika da'a, ama argon tu kan ba dəl ter gip mbarəm  
gwa ni ba li mbarəmka cina də Yami.

<sup>16</sup> (Muntu kup kan ra na kəm kə kumiwo na tə  
kumi.)†>>

---

† 7:16 7.16 Kor rəshi təlankuri jeno wu ra na aya kən da'a

<sup>17</sup> Nan tə za womti mbarəmiwo ar ni tə te gip bomi, mir mən kulci kar ti ngen momi gəs kə koldə bi tu.

<sup>18</sup> Ar ni tə nəmi wur tə wule, <<Kən ma kə hol ni momi ya? Kə mom ni'e argon tu kup ba te gip mbarəm təp kaariwo ar baa mani li mbarəmkə da'i da'aya,

<sup>19</sup> domici gip mbatl gəs ni ar ba su da'a ama gip tu gəs ni, kan ar pa dəlka gip dli gəsi.>>(Gip shirəm tuwo Yesu yari ni'e kup bar kə ciwo dləran ni ar ra.)

<sup>20</sup> Tə ci cina na shirəm tə wule, <<Argon tu kan ba dəl tor gip mbarəm gwa ni ba li mbarəm ka.

<sup>21</sup> Domici tor gip mbatl kə mbarəm ni wani damtən ba dəli, wani damtən wule ga holi nəmi gami, mure, ri mbarəm eka, muri na mətli ko na moni kaari,

<sup>22</sup> te ger den bar kə mbarəme, ngarci, setəne, ndu'i kumi təmi kan ra na sham gipi da'a, ghuve, li gami, gibər gami, na kədləm pitəne.

<sup>23</sup> Munju wani bar ju kupo tor gip mbatl kə mbarəm ni ba dəli, wi ni ngap wu li mbarəmkə.>>

### *Ngəshtən den Yam kə nagər goni*

<sup>24</sup> Nan Yesu za lasiwo, ar ni tə ndara atl kə Taya na Sidon. Tə te gip bom goni ama tə ndu ba də murgon mom da'a. Ama kup na untu tə ghun kar mbarəm da'a.

<sup>25</sup> Nagər gon kan nya gəs nye mətli den ta ndotən na dun itəro, na kumi shirəm den Yesuwo, ar ni tə dīr nda cina da ti.

<sup>26</sup> Nagər məriwo mən Hellas ni, gəri kə gip atl kə Finiks gip Siriya. Ar ni tə lir Yesu den tə dəli dun itərika gip nya gəs nye mətli.

27 Yesu wul ti'e, <<Naa dē mimir ci ar kēm wur kakani. Ar ndari dē pēn fīngal kē mimir dē bi yer‡ da'a.>>

28 Ama nagəri nēmi ti tē wule, <<Babomi, untu ni ar ra, ama yer ma wu zam wu ci mir robēs fīngal ju ba nda sur den tebər kē mimir gwa.>>

29 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Den argon tu kē yari tuwo, pal gi rēn bomka, dun itəri za nya giwi.>>

30 Nagər mbarēmi ndara bomo ar ni tē zam nya gēs bom den bamuri, dun itəri dēlka gip tiwi.

*Yesu warke bebe kan ngubbi ni gwa*

31 Ar ni Yesu za kēti atl kē Tayaka kan tē kop gip Sidon, tē su bi bula kē Galili na gip kēti atl kē Dikapolis.

32 Barta ni mbarēm jēn dīri ti gon kan bebeni tē mani shirēm da'a gwa, kan wu lir Yesu kē dē tē ne am den ti.

33 Ar ni Yesu dēl kurmayi markēm las tu mbarēm ra da gwa, kan tē kem mir yasa gēs su kēm dē mbarēmika. Ar ni tē bāse mo'ēm kan tē tabe lēka kē mbarēmi.

34 Tē la gam yami kan tē dēl bar shukutēni kan tē wul mbarēmi'e, <<Etpata!>> Muntu gip bi kē Aramekwo ar ba pi nupī'e <<Buli!>>

35 Na yari untuwo ar ni kēm kē mbarēmi buli, kan lēka gēs ba pētli, kan tē nēm shirēm hoyi.

36 Ar ni Yesu dēli wur kēm den ba wu yari murgon shirēm tu da'a, ama na dēli wur kēmo, ar ni wu ci cina na yari shirēmi.

37 Mbarēm ba pi ta nēmi bi na ame, wu wule,<<Tē pi ko onu kor! Ar tu ma tē kem

---

‡ 7:27 7.27 Yere: Kup muntu mən Yahuda ni dawo, wu pēn tini wule yere.

munju ba mani kumi shirəm da'a na ngup bi kə shirəmi.>>

## 8

*Yesu ci na mbarəm moni zangu wupse (4,000)*

<sup>1</sup> Gip muri ja ni mbarəm na womti pa dom wuri. Eso wu ra na fingal da'a, ar ni Yesu la bi mir mən kulci kar ti tə wul wur'e,

<sup>2</sup> <<A kum guna kə mbarəm ju, muri myakan ituwi wura ɗe naməni, ngapo, fingal ne wur ra kan wii ci gwa da'a.

<sup>3</sup> Wii ɗatka den təpe ami ni a wule wu ndara na guzum gwa, domici jen gip wur ɗəl ni ɗir na dlyami.>>

<sup>4</sup> Kan mir mən kulci kar tiyi ba bali ti wu wule, <<Gip ləp kəno ako ni baa zam fingal kan baa kəm mbarəm ju gwawu?>>

<sup>5</sup> Yesu ngen momi kar wur tə wule, <<Bəredi mənəni kən ra na riwe?>> Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Nyingi ni.>>

<sup>6</sup> Ar ni tə wul domtən kə mbarəmi'e wu dəm atli. Nan tə pən bəredi nyingiyiwo, ar ni tə goode Yami, kan tə cecceni, kan tə bi mir mən kulci kar ti kə də wu bi mbarəmi, kan wu pi untuyi.

<sup>7</sup> Wu ra es na mir kos jeni. Ar ni tə pa goode Yam dene kan tə wul wur'e wu bi mbarəm esi.

<sup>8</sup> Mbarəm ba ci ar ba kəm wuri. Den kaariwo kan mir mən kartəni ba yem robəsi kan sa gwa ar ba laa'i shar nyingi.

<sup>9</sup> Womtitən kə moni kan ra lasi gwa ri zangu wupse. Den kaar kə pali wur bi wu ndarawo,

<sup>10</sup> ar ni tə zho ti tə to gip kungələn jikat mal na mir mən kulci kar ti tə ndara gip kəti atl kə Dalmanuta.

*Mən Parise ngen halama kar Yesu*

<sup>11</sup> Ar ni mən Parise đir nəm bali shirəm na Yesu kə də wu gode ti ra. Ar ni wu lir ti kə tə gode wur halama bar kə dləkəntən sur yami.

<sup>12</sup> Kan tə dəl bar shukutən tə wule, <<Unun kem kən mbarəm kə zhan kən kə ngen shini halama bar kə dləkəntən rawe? Na ho bi ni a yari in ne, baa gode mbarəm kə zhan kən halama gon da'a.>>

<sup>13</sup> Kan tə za wur lasi, tə pal gəs to gip kungələn jikat mal tə te den kətiyi mən nəm.

*Yisti kə mən Parise na Hiridus*

<sup>14</sup> Ar ni mir mən kulciyi mäsən ritən na bəredika, se gudəli nəm kan wu ra nari gip kungələn jikat mali gwa.

<sup>15</sup> Ar ni Yesu dəli wur kəm tə wule, <<Ngup kən ni na yesti kə mən Parise na kə Hiridus.>>\*

<sup>16</sup> Ar ni mir mən kulci kar ti bali gip dlom gəzən wu wule, ko nan mə đir na bəredi da gwa ni?

<sup>17</sup> Nan Yesu momka na argon tu wu den bali gip dlom gəzəno, ar ni tə wul wur'e, <<Unun kem kən den shirəm den holi đirtənka na bəredi we? Kəkən ma kə'i ni gip dəmən gama? Kə pa mom wi da'aya? Mbatl gin i'nika na lati ya?>>

<sup>18</sup> Kən ra na gere ama kə đatka gip shini ya? Kən ra na kəme ama kə đatka gip kumi ya? Kə'i dami da'a ya?

---

\* **8:15 8:15** Yisti: Yistiwo nye bar ni kan ba kurtli gip dapti pi bəredi gwa kə də ar tli ra.

19 Wokoci tu nan a cen bæredi nantam ju mbarəm zangu nantamo, shar mæne ni kə yem laa'i na robəsi kan sa gwa? Ar ni wu wul ti'e <<Kutl cet rop.>>

20 <<Eso, bæredi nyingi ju a ceni mbarəm zangu wupse gwa. Shar mæne ni kə yem kə robəsiyi?,>> Ar ni wu wul ti'e <<Nyingi.>>

21 Kan Yesu ba wul wur'e, <<Kəkən ma kə mani momi shirəm gən wi diya?>>

### *Yesu warke batabi gon gip Betsaida*

22 Nan wu đir Betsaidawo, ar ni mbarəm jen đir na tabi goni, kan wu lir Yesu kə də tə ne am den ti.

23 Yesu nəm am kə tabiyi, tə ri ti kaar bəni. Nan tə bəse batayi mo'əm den ger tə ne am den tiwo, ar ni Yesu ngen momi kar ti, tə wul ti'e, <<Kə shin bara?>>

24 Ar ni tə tli gam yam kan tə wule, <<A shin mbarəm kam, ama wule kin ni den ndətləni.>>

25 Ar ni Yesu pa ne am den ger kə mbarəmi, kan ger gəs ba bul tə nəm shini bari hoyi.

26 Kan Yesu ba za ti tə ndara bom tə wul ti'e, <<Ba kə'i te gip nye bəniyi da'a.>>

### *Bitərus wule Yesu ni'e Almasihu*

27 Yesu na mir mən kulci kar ti ri gip mir bən kə Kaisariya Filibi. Den guntəpo, ar ni tə ngen momi kar wur tə wule, <<O fa kə kum mbarəm ba kur wule ami wo niwe?>>

28 Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Jen ba wule ki Yohana mən pi batisma ni, jen ngapo Iliya, jen eso gon gip mən yari shirəm kə Yam ni.>>



29 Ar ni tə wul wur'e, <<Kən fa? Ami wo ni kar kəne?>> Kan Bitərus ba nəmi ti tə wule, <<Ki ni'e Almasihu.>>

30 Ar ni tə dəli wur kəm tə wule ba wu yari murgon shirəm tu da'a.

*Yesu yari kandatu tə ri kə məshtən gwa*

31 Gip wokociyi ni Yesu nəm kulci wur kandatu Nya Mbarəm baa kum dli hoyi. Tə wul wur'e kiri kə bən na ga kiri ləba kə Yam na ga mən kulci mbarəm den kulci kə Musa baa nge ti. Baa ri ti eka ama den kaar kə muri myakano tii tli ra na ge mbatli.

32 Yesu shirəm den bar ju tetla tetla, ar ni Bitərus la ti bi markəm tə nəm matli gəsi.

33 Ama Yesu bal ti dīr tə shin mir mən kulci kar ti, kan tə matl Bitərus tə wule, <<Tli karəmka, ki Shetan! Damtən giwo den bar kə Yam ni da'a, ama kə mbarəm ni.>>

34 Ar ni tə la bi domtən kə mbarəmi na mir mən kulci kar ti tə wul wur'e, <<Muntu kup ba ndu kopi gəno, se tə nge gam gəska, tə pən kin rati gam gəsi, tə kopəni.

35 Domici muntu kup ba ndu ge mbatl gəso, tii holka, ama muntu kup hol ge mbatl gəska domici gən na kə zo shirəmo, tii ne nəka.

36 Unu ho bar ni mbarəm baa zami ti ni tə zam atl kundərəndlip den bi ge mbatl gəs gwawu?

37 Unun es mbarəm baa mani bi den bi ge mbatl gəswe?

38 Muntu kup ba kum sham gən na kə shirəm gən gip zhan kən mən nge kopi Yam na pi warwat pitəno, Nya mbarəm baa kum sham gəs gas tu nan

tə sur na mir mən kartən kə Yam mən tsarki gip dɛdatən kə Bas gwa.>>

## 9

<sup>1</sup> Ar ni tə pa wul wur'e, << Na ho bi ni a yari ine, jen ra dlor ɛ, wii məsh da'a se wi ni wu shin mulki kə Yam cwat na ndərtən kakani.>>

### *Bager kə Yesu cirka*

<sup>2</sup> Den kaar kə muri mukkawo ar ni Yesu pən Bitərus, na Yakubu, na Yohana, tə te wur den bar tlyari tləndər gon wu nan gəzəni. Wu ra lasiwo ar ni tə cirka cina da wuri.

<sup>3</sup> Kan tutul dli gəs ba palka gholi tar, ar ba pən ba gere kandatu kan mən ho'i tutul gon ra gip atl kundərəndlip kan baa mani pi untu gwa da'a.

<sup>4</sup> Ar ni ga Iliya na Musa cwat kar wuri, wu den shirəm na Yesu.

<sup>5</sup> Kan Bitərus ba shirəm na Yesu tə wule, <<Ba mən kulci, ar ndari nan mən ra ɛ gwa. Naa mə tu mir ba shukutən myakan, nəmo ge, nəm kə Musa, nəm ngapo kə Iliya.>>

<sup>6</sup> (Tə mom argon tu nan tə yari gwa da'a, domici ti na nami mir mən kulci kar Yesuyi kum bərti naari.)

<sup>7</sup> Ar ni dun yam gon sur le wurka, kan yar ba dɛl sur gip dun yam ba wule, <<Muntuwo ti ni'e nya gəni, muntu a ndu ti gwa. Kum təni!>>

<sup>8</sup> Gip untu nan wu kar gero, wu'i shin murgon da'a se Yesu ni nan wur katl.

<sup>9</sup> Nan wu den dɛltən sur den tləndəriwo, ar ni Yesu dɛli wur kəm den ba wu yari murgon bar tu wu shin gwa da'a, se Nya Mbarəm ni tlika gip məshi mbarəm kakani.

<sup>10</sup> Ar ni wu za shirəmi gip dlom gəzəni, kan wu nəm ngeni momi kar ezən den'e unun <<tlitənka gip məshi mbarəm>> ba pi nupi.

<sup>11</sup> Ar ni wu ngen momi kar ti wu wule, <<Unun kem mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ba wule mən yari shirəm kə Yam Iliya ni baa cwat kakanu?>>

<sup>12</sup> Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Na ho bi ni, mən yari shirəm kə Yam Iliya ni baa cwat kakani, tə kərkəm bar kup. Ama ar ra na rəshi gip shirəm kə Yam es'e Nya Mbarəm baa kum dli hoyi, kan də nge ti diya?

<sup>13</sup> Ar tu Iliya tare dīr wi kan mbarəm ba pi ti ndu'i kə mbatl gəzəni, kandatu ar ra na rəshi den ti gwa.>>

*Yesu warke nye mən dun itəri*

<sup>14</sup> Nan Yesu na nami mir mən kulci kar ti ju myakani pal dīr kar nami mir mən kulciyiwo, ar ni wu zam bar domtən kə womti mbarəm na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa den tli yar yam nan wuri.

<sup>15</sup> Nan domtən kə mbarəmi shin Yesuwo, ar ni wu nəm bi na am na ghol mbatl kan wu yem na kətər te kar Yesuka wu shirmi ti.

<sup>16</sup> Yesu ngen momi kar wur tə wule, <<Tli yar yam kə unun kə pi nan wur we?>>

<sup>17</sup> Ar ni gon gip womti mbarəm ju nəmi ti tə wule, <<Ba mən kulci, ar tu a dīri'i nya gən wi mən dun itər nan ba pali tika ngupbi gwa. Dun itəri ba za ti tə shirəm da'a.

<sup>18</sup> Wokoci tu kup ar tli tiwo, ar ba byal ti atl kan də hukətkət dəli ti ter bi. Dli gəs ba ndərka hoyi kan

tə ngəngash shine. A shirəm na mir mən kulci kar ki wu dəli ti dun itərika, ama wu mbu da'a.>>

<sup>19</sup> Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Kən mbarəm kə zhan kən mən nge la'i mbatli, muri mənəni a dəm nan kənu? Har gigasi ni a mbu nan kənwe? Ba dīrim ni nyayi de.>>

<sup>20</sup> Ar ni wu dīri ti nyayi. Nan dun itəri shin Yesuwo, na zhotəne kan dun itəri ba ɓo nyayi atli, dli gəs den dɛdartəni, tə den kurngəltəne, bi gəs den dəli hukətkəte.

<sup>21</sup> Kan Yesu ba ngen momi kar basi nyayi tə wule, <<Gigasi ni bar tu nəm tiwu?>> Ar ni basi nyayi nəmi ti tə wule, <<Tun tə'i ra nyayi gwani.

<sup>22</sup> Ar ba kur byal ti gip utu na male, kə də ar ri ti eka. Ama ki ni kii mani pi argono, kum guna gəmi kə nemi am ra.>>

<sup>23</sup> Ar ni Yesu nəmi ti tə wul ti'e, <<Imnu kə wule ko aa mani pi argon gwa? Bar kupo mən pitən ni kar muntu ngəsh ti den Yam gwa.>>

<sup>24</sup> Na zhotəne ar ni basi nya yi tli yar yam tə wule, <<A ngəshim wi, nem am a ngəshim ra den Yami!>>

<sup>25</sup> Nan Yesu shin womti mbarəm den dīrtən kar ti na kətero, ar ni tə matl dun itəri tə wul ti'e, <<Ki ruhu kə holi kumi na ngup bi, a wul ki'e dəl ter gip tika, bat na paltən teka.>>

<sup>26</sup> Ar ni dun itəri la yare, tə luti nyayi hoyi, kan tə dəli. Ar ni nyayi nda atl wule məshi, mbarəm na womti ma wu wule <<Tə məsh kawi.>>

<sup>27</sup> Ama Yesu nəm am gəs tə tli ti yami, kan tə dlər dlər.

<sup>28</sup> Nan Yesu te gip bomo, mir mən kopi gəs ngen momi kar ti mol, wu wule, <<Unun kem miwo mə mani dəli dun itəri dawu?>>

29 Ar ni Yesu nāmi wur tē wule, <<Badər dun itər tuwo tii dāl nika katl tēp kē ba shirēm na Yami.\*>>

*Yesu pa shirēm den kandatu tē ri kē māshtən gwa*

30 Kan Yesu na mir mən kulci kar ti ba za lasi, wu kop gip atl kē Galili. Yesu ba ndu dē murgon mom las tu wura gwa da'a,

31 Domici ti den kulci mir mən kulci kar ti den'e, <<Baa bi Nya Mbarēmka am dē mbarēme, wii ri ti eka. Gip muri myakan ngapo tii tli lasi.>>

32 Ama wu raka gip dēmən gam den argon tu tē yari gwa, eso wu kum bērti kē wu ngen momi kar ti.

*Wo ni'e bari*

33 Wu dīr Kaparnahum. Nan wura gip bomō, ar ni Yesu ngen momi kar wur tē wule, <<Dīr den tēpō, den ununu kē tli yar yam rawu?>>

34 Ar ni wu yon gēzēni, domici den tēpō wu tli yar yam den wo ni'e bari gip wuri.

35 Nan tē dēm atlo, ar ni tē la bi kutl cet ropi, tē wul wur'e, <<Muntu kup ba ndu'e tē nēra kē cinawo, tii palka kē kaari, kan tē dēm zher kē ezēni.>>

36 Ar ni tē pən heli nya goni tē dləri ti gip dlom gēzēni. Kan tē pən nyayi am da ti tē wul wur'e,

37 <<Muntu kup pi dēm na heli nya wule muntu gip sungəno, ami ni tē pi dēm naməni. Muntu pi dēm namən ngapo, ami ni tē pim da'a ama muntu karēm sur gwa ni.>>

*Muntu ba nge mi dawo gwagəmi ni*

---

\* **9:29 9.29** Gip təlankuri jeno ar ra'e <<se tēp kē ba shirēm na Yami na guzum male.>>

<sup>38</sup> Gip untuwo, ar ni Yohana wul ti'e, <<Ba mən kulci, mə shin gon den dəli dun itərka gip sun gi, kan mə wul ti'e tə za'i, domici gip mi ni təra da'a.>>

<sup>39</sup> Ar ni Yesu wule, <<Ba kə wul ti ni'e tə zaka da'a. Murgon ra kan baa pi bar kə dləkəntən gip sun gən kan tə pa yari mægən shirəm demən na zhotən da'a.

<sup>40</sup> Muntu kup ba shin bes gəmi dawo, gwagəmi ni.

<sup>41</sup> Na ho bi ni a yari ine, muntu kup kan bi in mal tle wuro mal nəm, domici kən kə Almasihuno, ko njem tii hol batltən gəska da'a.>>

*Bar mən kemi mbarəm kə pi warwat pitəne*

<sup>42</sup> <<Ar baa dəm bar kə guna də muntu kup kan kem nəm gip heli mimir ju mən ngəshtən demən kə pi warwat pitən gwa. Ar baa mani ti də bali ti bar ghuun dir yare, də la ti su gip mal bar bulaka.

<sup>43</sup> Am gi ni ba kem ki warwat pitəno, tlo ka. Ar ba mbuni'i mani də kə te gip ge mbatl tu baa pa da gwa na am nəm, na kə te gip bom utu na am gi kup pa ropi. Utu tu kan baa məshka dagwa.

<sup>44</sup> (Lasiwo zhimbər mən ci gəzən baa məshka da'a, utuyi ngapo baa mani məshi ka da'a.)†

<sup>45</sup> Asəm gi ni ba kem ki kə pi warwat pitəno, tlo ka. Ar baa mbuni'i mani kə te gip ge mbatl tu kan baa pa dagwa kurkiyi na kə te gip bom utu na asəm gi kup pa ropi.

<sup>46</sup> [Lasiwo zhəmbər mən ci gəzəno, wu məsh da'a, utuyi ngapo baa mani məshi ka da'a.]‡

---

† 9:44 9.44 Kor rəshi təlankuri jen ra na aya tu da'a. ‡ 9:46 9.46 Kor rəshi təlankuri jen ra na aya tu da'a

<sup>47</sup> Ger gi ni ngap ba kem ki kə pi warwat pitəno, dɛlika. Ar ba mbuni'i mani kə te gip mulki kə Yam na ger nəm na də la ki gip bom utu na ger gi kup pa ropi.

<sup>48</sup> Lasiwo,  
<Zhimbər mən ci gəzən baa məshka da'a, utuyi ngapo baa mani məshi ka da'a.>§

<sup>49</sup> Baa njer kogonge mbarəm na utu kandatu ba njer bar tu ba ta'i Yam na mas gwa.

<sup>50</sup> Maso ho bar ni, ama təmtən gəs ni dɛl kawo, imni kii pali rawe? Dəm ni na mas gip kəne, kə dəm ni zhəlili na ya'əni.>>

## 10

### *Kulci den kari gər ka*

<sup>1</sup> Ar ni Yesu za lasika, tə ndara kəti atl kə Yahuda, na jikat bi bula Jodan. Mbarəm na womti pa mo gam kar ti, kan tə pa kulci wur kandatu tə kur pi gwa.

<sup>2</sup> Ar ni mən Parise jen dɛr kar Yesu kə də wu gode ti, wu ngen momi kar ti wu wule, <<Den bi kulci gəmiwo, ar ndari də mbarəm kar gər gəs kaya?>>

<sup>3</sup> Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Unun Musa wul kən'e kə piwe?>>

<sup>4</sup> Kan wu nəmi ti wu wule, <<Musa bi mi bi den'e, də mbarəm rəsh təlankur ngoti gudlumi, kan tə kar tika.>>

<sup>5</sup> Ama Yesu wul wur'e, <<Den bi lati gam gin ni Musa rəsh kan tə bi in bi kə pi untu.

<sup>6</sup> Ama terka na ne gəs kə pi baro, <Yam pi wur ni gər mətli na moni.>

<sup>7</sup> Ra untuwo, mbarəm baa za bas na naska, tə ni dlakət na nagər gəsi,

<sup>8</sup> wu ropiwo wu dəm nəm ituwi. Cina dewo rop ni wu'i da'a, ama wu dəm dli nəmwi.

<sup>9</sup> Ra untuwo argon tu Yam gutlumiwo ba də murgon pətlka da'a.>>

<sup>10</sup> Nan wu ra te gip bomi ka eso, ar ni mir mən kulci kar Yesu ngen momi gəs kə shirəm tu.

<sup>11</sup> Ar ni tə nəmi wur tə wule, <<Muntu kup kar gər gəs ka kan tə gudlumi na gono, tə pi zəna na ci amana kə nagər gəs ituwi.

<sup>12</sup> Untu ni esi, gər mətli ni za bakos gəska kan tə gudlumi na gono, tə pi zəna na ci amana kə kosi ituwi.>>\*

### *Yesu la'i heli mimir albarka*

<sup>13</sup> Nan mbarəm den diri heli mimir kə də Yesu ne am den wuro, ar ni mir mən kulci kar ti matl wuri.

<sup>14</sup> Nan Yesu shin untuwo, lo ci ti, kan tə wul mir mən kulci kar tiyi'e, <<Za ni heli mimir wu dir karəmi, kar wur nika da'a. Mulki kə Yamo kə badər mbarəm ju ni.

<sup>15</sup> Na ho bi ni a yari ine, murgon tu kup nəm mulki kə Yam tor gip mbatl gəs wule heli mimir ju dawo, tii tabe tetən gipi da'a.>>

<sup>16</sup> Kan Yesu ba pən mimiri tə ne am den wuri, tə la'i wur albarka.

### *Mbarəm mən bar kə ame*

---

\* **10:12 10.12** Matta 5.32; 1 Kor. 7.10-11



17 Nan Yesu ba za lasiwo, ar ni mbarəm gon đir na kətəre, tə ngus cina da ti, tə ngen momi kar ti, tə wule, <<Zo mən kulci, unun aa pi kan a zam ge mbatl tu nan baa pa da gwawu?>>

18 Yesu wul ti'e, <<Unun kem kə wuləm'e zo'i rawe? Zo'i gon ra da'a se Yam nan gəsi.

19 Kə mom bar ju ne kə də pi gwa, <Ba kə ri gon e da'a. Ba kə mur na mətli kaari da'a. Ba kə pi mur da'a. Ba kə bi seda kə lar da'a. Ba kə cuce murgon da'a. Bi nartən bəba gi na nəna gi.>† >>

20 Ar ni mbarəmi wul ti'e, <<Ba mən kulci, munju kupo ami ra den kopi tun a'i ra nyayi gwa.>>

21 Yesu shin ti shintən kə ndutəne, kan tə wul ti'e, <<Bar nəm ni kə hol katl. Rəka kə ri wur bar ju kan kira nari gwa kup, kə bi munju am ri wur kaar da gwa, kii zam bar na naari to yamka. Kan kə đir kopəni.>>

22 Na kumi shirəm tuwo, ar ni mbarəmi li bager ka. Tə ndara tə den pi dun mbatl, domici tə mən bar kə am ni hoyi.

23 Ar ni Yesu kar ger den mir mən kulci kar ti, tə wul wur'e, <<Ar ba ban naari də mən bar kə am te gip mulki kə Yami.>>

24 Mir mən kulciyi nəm bi na am den shirəm tu. Ar ni Yesu pa wul wur'e, <<Mimir gəni, ar baa ban naar də mbarəm‡ te gip mulki kə Yami!

25 Ar baa mani də rakumi kop təp gip shu alura na də mən bar kə am te gip mulki kə Yami.>>

---

† 10:19 10.19 Dəltəne 20.12-16, Bi Doka ka rop 5.16-20 ‡ 10:24 10.24 Mbarəm: Kor rəshi tulankuri na am jeno wu pa rəsh ra'e <<mən bar kə ame>> ko <<məsh ngəshtən den bar kə ame.>>

<sup>26</sup> Na kumi untuwo ar ni mir mən kulci kar Yesu pa nəm bi na am wu wul ezən'e, <<O untuno, kan wo ni baa zam diltən ituwi?>>

<sup>27</sup> Ar ni Yesu shin wur kan tə wule, <<Kar mbarəmo ar baa pi da'a, ama ba'e kar Yam da'a. Rawo, ko unu baro mən pitən ni kar Yami.>>

<sup>28</sup> Kan Bitərus ba wul ti'e, <<Ar tu miwo mə za bar kup mə kop ki wi.>>

<sup>29</sup> Yesu wule, <<Ge shirəm ni a yari ine, muntu kup za bom gəska, ko erəm gəs mətli na moni, ko nase, ko base, ko mimir gəsi, ko kən gəs domici gən na kə zo shirəmi,

<sup>30</sup> kan baa hol zami gucupi hauya nantam kə zhan kən kə ga bomi, erəm mətli na moni, mən gəri, mimir, na kəne, ama na kumi dli esi, kan gip zhan mən dirtəno tə zam ge mbatl tu kan baa pa dagwa.

<sup>31</sup> Ama na womti gip munju kan te cina kawo, wii pal kə kaari, kan kə kaaro wii pal kə cina.>>

### *Yesu pa shirəm den məshtən gəsi*

<sup>32</sup> Wu den totən Urushalima ituwi, kan Yesu ra cina, mir mən kopi gəs ngapo wu den kopi gəsi na nəmi bi na ame. Munju den kopi gəs kaar ngapo bərti den ci gəzəni. Ar ni Yesu dəl kutl cet ropi markəme, tə pa yari wur argon tu baa zam ti gwa. Tə wule,

<sup>33</sup> <<Ar tu mə to ni Urushalima. Baa bi Nya Mbarəmkə am də ga kiri ləba kə Yam na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa. Wii tloyi ti shirəm də ri ti eka kan də ta ti am də munju kan mən Yahuda ni da gwa.

<sup>34</sup> Wii yari ti mægən shirəmi, wu bəse ti mo'əmi, wu ɓo ti, kan wu ri ti eka. Den kaar kə muri myakan ngapo, tii tli ra na ge mbatl lasi.>>

### *Yakubu na Yohana lir Yesu*

<sup>35</sup> Gip untuwo ar ni mimir kə Zabadi, Yakubu na Yohana, ɗir kar Yesu, wu wul ti'e, <<Ba mən kulci, mə ndu'e kə pi mi argon tu mə liri gwa.>>

<sup>36</sup> Ar ni tə wul wur'e, <<Ununu kə ndu'e a pi inu?>>

<sup>37</sup> Kan wu nəmi ti wu wule, <<Mə lir ki'e gas tu kii to gip nartən kə mulki giwo, də nəm gəmi dəm den am shimli gi, nəm ngapo den am yali gi.>>

<sup>38</sup> Ama Yesu nəmi wur tə wule, <<Kə mom argon tu kə liri gwa da'a. Kii mani tle gip gal kumi dli tu kan a ri kə tle gwaya? Untu ni dama, kii mani də pi in batisma tu kan baa pim gwaya?>>

<sup>39</sup> Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Aan, mii mani.>> Yesu wul wur'e, <<Aan, kii mani tle gip gal tu kan aa tla gwa, də pi in batisma na batisma tu nan baa pim gwa.

<sup>40</sup> Ama dəmi den am shimli ko yali gəno, ami ni na iko kə bi da'a. Badəmi juwo, kərkəmi ni munju ne wur ra gwa.>>

<sup>41</sup> Nan nami mir mən kulci kutl ju kum shirəm tuwo, ar ni wu nəm kumi lo kə ga Yakubu na Yohana.

<sup>42</sup> Ar ni Yesu la wur bi tə wul wur'e, <<Kə mom'e, gip munju kan mən Yahuda ni da'a, munju mom wur na mulkiwo, wu gode mbarəm gəzən iko, kiri gəzən ma untuni wu gode mbarəm gəzən iko.

<sup>43</sup> Ama kəno untun ar ba dəm gip dlom gin da'a. Ra untuwo, muntu kup ba ndu tə dəm bari gip kəno, ar nəm ti te yarka də tə dəm wule zher gi ni.

<sup>44</sup> Eso, muntu kup ba ndu tə dəm kə cina gip kəno, ar nəm ti te yarka tə dəm zher kə kup.

<sup>45</sup> Domici Nya Mbarəm ma tə sur ni də bote ti da'a, ama tə pi bota ni, tə pa bi ge mbatl gəs domici dəli mbarəm na womti.>>

### *Bul ger kə tabi*

<sup>46</sup> Ar ni wu mbubar Yeriko. Yesu ba dəl gip Yeriko ituwi, nan ti na mir mən kulci kar ti, na mbarəm na womti, se mbarəm gon tu tabi təra njon den bi təpe tə den liri bari. Sun gəs'e, Bartimawus nya Timawus.

<sup>47</sup> Nan tə kum'e Yesu kə Nazarat ni den wucetəno, ar ni tə tli yar yami, tə den wultən'e, Yesu nya Dauda, kum guna gəni\$!

<sup>48</sup> Ar ni mbarəm na womti mbatl ti wul ti'e tə yon shot. Ama tə tli yar yam ra hoyi tə wule, <<Nya Dauda, kum guna gəni?>>

<sup>49</sup> Ar ni Yesu dləri, kan tə wule, <<La'im tə ni bi dīri.>> Kan wu la bi batabiyi dīri, wu wul ti'e, <<Pi ghol mbatli! Tlyami, tə den la'i bi gi.>>

<sup>50</sup> Ar ni tə la bar kə ghumtən gəska, kan tə kenja tə tlyam tə ri kar Yesu.

<sup>51</sup> Yesu ngen momi kar ti tə wule <<Unun kə ndu a pi iwe?>> Ar ni batabiyi nəmi ti tə wule, <<Babomi a ndu'e a shin bari.>>

---

§ 10:47 10.47 Nya Dauda: Mən Yahuda ngəsh wur den'e Almasihu baa dīr ni təp kar gəsgal kə Gun Dauda.

<sup>52</sup> Kan Yesu ba wul ti'e, <<Ndara, ngəshtən gi den Yam warke iwi.>> Wule gip njəpkər gere ar ni tə shin bari, tə kop Yesu, kan wu ndara.

## 11

### *Yesu te gip Urshalima wule gunye*

<sup>1</sup> Nan wu mbi kosak na Urshalima, Betapaji na Betanya ituwi, kə ba Tləndər mən kin Zaitun, ar ni Yesu kar mir mən kulci kar ti rop,

<sup>2</sup> tə wul wur'e, <<Rənəka gip nye bən ta kan cina da in gwa. Na tetən gin gipiwo, kii zam nye bar kəm na bali, muntu tabe totən dene wi da gwa. Pətl təni kə diri ni.

<sup>3</sup> Murgon ni ngen momi kar kən den unun kə pi untuwo, wul ti ni'e, <Babom ni ba ndu'i, eso, tii pali dir kəkən tu.> >>

<sup>4</sup> Ar ni wu ndara, kan wu zam nye bar kəm den təp na bali bi bədləbəni. Wu gip pətli ituwi,

<sup>5</sup> mbarəm jen ra lasi dlor kan wu wul wur'e, <<Unun kəm kən den pətli nye bar kəm tuwe?>>

<sup>6</sup> Ar ni wu bali wur kandatu Yesu yari wur gwa, kan mbarəmi ba za wur wu ndara.

<sup>7</sup> Nan wu diri Yesu bar kəmiwo, kan wu la lulur gəzən den nye bar kəmi, tə to dene tə dəmi.

<sup>8</sup> Ar ni mbarəm na womti la lulur gəzən den təpi, jen ngapo wu wotl am kin dir gip kəne.

<sup>9</sup> Munju kan ra cina na kə kaar dati tli yar yam wu wule, <<Hosana!\* Mən albarka ni'e muntu den surtən gip sun kə Babom† gwa.>>

---

\* **11:9 11.9** Hosana na bi kə mən Yahudawo, ar ba pi nupi'e dəli mi! Den kaariwo ar ni kalmayi palka dədatəne † **11:9 11.9** Zabura 118.25,26

<sup>10</sup> <<Albarka ra den mulki mən surtən kə ba gəmi Dauda! Hosana mən nartən to yamka!>>

<sup>11</sup> Nan Yesu te gip Urshalimawo, ar ni tə te gip bom kə Yam tə tli ger tə shin ko ako. Ama nan pət tare nda bəno, ar ni tə dəl kan tə ndara Betani nan ti na mir mən kulci kar ti kutl cet rop.

### *Yesu pii bi kin turume*

<sup>12</sup> Bar dlo nan wu za Betaniwo, ar ni Yesu kum guzumi.

<sup>13</sup> Nan tə shin kin turum gon mən wol na dlyamiwo, ar ni tə ri tə shin ko tii zam gəri dene. Ama nan tə mbubaro tə shin argon da'a se wol katl, domici wokoci kə gəritən kə turum ni da'a.

<sup>14</sup> Ar ni tə wul kin turumi'e,<<Ba də murgon i'zam nyen kə ci den ki da'a.>> Mir mən kulci kar ti kum shirəm tu tə yari gwa.

<sup>15</sup> Nan wu mbubar Urshalimawo, ar ni Yesu te gip bom kə Yam tə nəm kari mən wuri na wuri barka lasi. Tə pa bat tebər kə mən sanje wurpika na badəmi kə mən wuri kuḅərka

<sup>16</sup> Tə pa hane də murgon kop te gip dəbom bom kə Yami ka.

<sup>17</sup> Ar ni tə kulci mbarəm tə wul wur'e, <<Na rəshi ni ar ra gip shirəm kə Yami den'e, <Baa la bi bom gən'e bom shirəm na Yam kə mbarəm kup.‡> Ar tu kə palika ba <ghuntən kə ga mur dləri den təp wi.>§ >>

<sup>18</sup> Nan ga kiri ləba kə Yami na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa kum shirəm tuwo, ar ni wu nəm ngeni təp tu kan wii ri ti eka gwa,

---

‡ 11:17 11:17 Ishaya 56.7 § 11:17 11:17 Irmiya 7.11

domici wu kum berti gəsi, nan domtəni kup den nəmi bi na am den kulci gəs gwa.

<sup>19</sup> Kə sito, ar ni Yesu na mir mən kulci kar ti dəlka gip bəni.

*Kin turum tu kan Yesu pi ti bi gwa kon ka*

<sup>20</sup> Kə cigəni nan wi den wucetəno, ar ni wu shin kin turumi kon kawi tor na tlərti gəsi.

<sup>21</sup> Ar ni Bitərus dami, kan tə wule, <<Ba mən kulci, ba shini! Turum tu kan kə pi ti biwo, ar konka wi!>>

<sup>22</sup> Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, <<Ngəsh kən ni den Yami!

<sup>23</sup> Na ho bi ni a yari ine, mbarəm ni ngəsh ti den Yamo, tii mani wuli tləndər tu'e, <Tus kə su nda su gip bar bulaka.> Ti ni tə cen mbatlka den argon tu tə yari dawo, baa pi ti.

<sup>24</sup> Ra untuwo a yari in'e, argon tu kup kə liri gip shirəm gin na Yamo, ngəsh kən ni den Yam den kə nəm wi kan ar baa dəm gegini.

<sup>25</sup> Eso, wokoci tu kup kə dlər kə shirəm na Yamo, gon nərə kə kum lo gəso, yape tika, kə də Ba gin kə to yamka ma tə yape in warwat pitən ginka.

<sup>26</sup> (Ama kən ni kə yape mbarəm ka dawo, Ba gin kə to yamka ba yape in warwat pitən gin ka da'a.>>)\*

*Jen ngen momi gəs kə Iko kə Yesu*

<sup>27</sup> Ar ni wu pa pal su Urushalima ka. Yesu den ndətlən gip bom kə Yam ituwi, ar ni ga kiri ləba kə Yami, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa na kiri mən bən dir kar ti.

---

\* **11:26 11.26** Kor rəshi təlankuri jen ra na aya tu da'a.

<sup>28</sup> Kan wu wul ti'e, <<Na ikoyi gonge ni kə pi bar juwe? Kan wo ni bi i bi kə pi bar ju kup we?>>

<sup>29</sup> Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Aa ngen momi bar nəm kar kine, kan kə balim ni. Ami eso kan a yari in na bii bi kə muntu nan ami den pi bar ju gwa.

<sup>30</sup> Yarim ni, iko pi batisma kə Yahanawo sur kar Yam ni ar dəla ko kar mbarəm ni?>>

<sup>31</sup> Ar ni wu bali gip dlom gəzən kan wu wule, <<Mən ni mə wule, <Sur yam ni ar dəlo,> tii wul mi'e, <Unun kem kə ngəsh kən den ti dawu?>

<sup>32</sup> Ama mən ni mə wule, <Kar mbarəm no,> >> (wu kum ni bərti kə argon tu mbarəm baa pi wur gwa, domici mbarəm kup pən den Yohanawo mən yari shirəm kə Yam ni.)

<sup>33</sup> Ar ni wu bali Yesu, wu wule, <<Mə mom da'a.>> Kan Yesu ba wul wur'e, <<Ami ma aa yari in wo ni bim bi kə pi untu da'a.>>

## 12

### *Koldə bi den mən pi mbapi*

<sup>1</sup> Ar ni Yesu pare yari wur shirəm gip koldə bi tə wule, <<Mbarəm gon pi kən inabi, tə gandəli ka na panye, tə bor shu ba zho'i mal inabiyi, tə pa tu bom kə mən ne ger den kəni. Kan tə bi mən kori bar jen haya kə kəni, kan tə ndara atli goni.

<sup>2</sup> Nan wokoci rəshi kən inabiyi piwo, ar ni tə kar zher gəs gon rənka kar munju kan nəm haya kə kəni gwa, kə də tə nəmi ti gəri kin inabi jen kə kəni.

<sup>3</sup> Ama munju nəm haya kəni nəm ti kan wu bo ti, wu kar tika am koni.

<sup>4</sup> Ar ni tə pa kar zheri gon rənka. Kan wu pa bo zher tu den gami, wu bi ti shame.



<sup>5</sup> Tə pa kar gon rənka esi, muntuwo ar ni mən kori bari ri ti eka. Kan tə pa kar jen rənka na womti. Ama mən kori bari bo jeni, wu ri jen eka.

<sup>6</sup> Tə'i ra na mbarəm nəm, nya tu tə ndu gwa. Den kaariwo, ar ni tə kar nyayi rənka kar wuri, tə wule, <Rawo, wii shin nartən kə nya gəni.>

<sup>7</sup> Ama mən nəmi haya kə kəni wul ezən'e, <Nye mən ci gado kə kənin ta. Dir ni mə ri təni eka, kə də gadoyi dəm gwagəmi ra.>

<sup>8</sup> Ar ni wu nəm ti, wu ri ti eka, wu byal tika kaar kəni.>>

<sup>9</sup> Ar ni Yesu wul wur'e, <<Ununu ba mən kən tu baa pi we? Tii dir tə ri mən haya ju eka, tə bi jen kənika.

<sup>10</sup> O fawo, kə zhit ni shirəm kən gip Shirəm kə Yam diya? Domici ar ra na rəshi'e, <Tat tu kan mən tu'i bin ngewo, ar pal bar ho tat gip tatiwi kup.

<sup>11</sup> Muntuwo pi kə Babom ni, bar kə dləkəntən ni den ger gəmi.>\* >>

<sup>12</sup> Ar ni ga kiri ləba kə Yami, na ga mən kulci mbarəm den kulci kə Musa, na kiri kə mən Yahuda ngen təp kə nəmi gəsi, domici wu mom ka'e den wur ni tə bi kolda bi tu. Ama wu kum bərti kə womti mbarəme. Ar ni wu za ti kan wu ndara.

### *Batli wurpi bom də Kaisar*

<sup>13</sup> Gip untuwo, ar ni kar jen gip mən Parise na mbarəm kə Hiridus kar Yesu kə də wu zam wu nəm ti ra gip shirəm gəsi.

<sup>14</sup> Nan wu diro, ar ni wu wul ti'e, <<Ba mən kulci, mə mom'e ki mən yari shirəm kor ni. Kə

---

\* 12:11 12.11 Zabura 118.22,23

pən mbarəm kup nəm ni kar ki, kə pən'e gon ra kan man gon gwa da'a. Eso, kə kulci mbarəm ge shirəm kə Yami. Gip shini giwo ar ndari mə batl wurpi bom† də gun Kaisara, ko ar ndari da'a?

<sup>15</sup> Mə batla ko ba mə batl da'a?>> Ama Yesu mom dasi tu gəzənka, ar ni tə wul wur'e, <<Unun kem kə ndu'e kə borim shuwe? Dirim ni kabارشu a shini.>>

<sup>16</sup> Ar ni wu dīri ti, kan tə wul wur'e, <<Shishidər na sun kə wo ni dene we?>> Kan wu wul ti'e <<Kə Kaisar ni.>>

<sup>17</sup> Ar ni Yesu wul wur'e, <<Ra untuwo, bi ni Kaisar bar tu kan kə Kaisar ni gwa. Kan kə pa bi ni Yam bar tu kan kə Yam ni gwa.>> Ar ni shirəm gəs dləkən wur hoyi.

### *Ngeni momi den tlitən kə məshi mbarəme*

<sup>18</sup> Mən Sadukiya jen kan ba wule tlitənka gip məshi mbarəm ra da'a dīr kə ngeni momi kar Yesu, wu wule,

<sup>19</sup> <<Ba mən kulci, Musa rəshi mi den erəm kə mbarəm ni məshka tə za gər kaar na mimir dawo, ar nəm erim gəs te yarka tə gudlumi na gəri, tə zami erim gəs mimiri.

<sup>20</sup> Ar tu erim mbarəm jen ra wu moni nyingi. Kə nəmi gudlumi, tə məshka tə za nya da'a.

<sup>21</sup> Kə ropi ba pa gudlumi na guriyi, ti ma tə məshka tə za nya da'a. Kə myakani ma untu.

<sup>22</sup> Untu ni kup gəzən nyingi ju, gon ra kan zam gəri nan ti gwa da'a. Den kaariwo kan nagəri ba məshka.

---

† **12:14 12.14** Wurpi bom muntu kan mir mən atl kə Roma ba batl da'a, ama nami mbarəm gip atli kup ba batli.

23 To, gas tlitən kə məshi mbarəmo, gip wuro gər kə wo ni tii dām we nan kup gəzən nyingiyi gudlumi nan ti gwa?>>

24 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Damtən gino kor ni ar ra da'a, domici kə mom rəshi shirəm kə Yam na ndərtən kə Yam da'a.

25 Wokoci tlitən kə məshi mbarəmo, moni ba gudlumi da'a, baa ri mətli gip kupshi da'a, ama wii dām ni wule mir mən kartən kə Yam kan to yam ka gwa.

26 Den shirəm kə tlitən kə məshi mbarəmo, kə tabe ni zhiti gip təlankur kə Musa diya, den shirəm kə utu mən ci gip ləpe, kandatu Yam wul ti'e <Ami ni'e Yam kə Ibərahim, na kə Ishaku, na kə Yakubu?>‡

27 Tiwo Yam kə məshi mbarəm ni da'a, ama kə mən ge mbatl ni. Kə jilka naar wi.>>

### *Doka mən naartəni*

28 Nəm gip mən kulci mbarəm den kulci kə Musa dīr tə kum wur den bali gip dlom gəzəni. Nan tə kum Yesu bali wur koro, ar ni tə ngen momi kar Yesu tə wule, <<Dokayi gonge ni mani naartən we?>>

29 Yesu bali ti tə wule, <<Muntu mani nartən gwa ni'e, <Ba kum ni mbarəm kə Isra'ila. Babom Yam gəmiwo, Babom nəm ni.

30 Se kə ndu Banbom Yam gi na mbatl gi kup, na ge mbatl gi kup, na damtən gi kup, na ndərtən kə bigul gi\$ kup.>

---

‡ 12:26 12.26 Dəltəne 3.6 § 12:30 12.30 Bi Doka kə rop 6.4,5

<sup>31</sup> Kə ropiwo ar ni'e, <Kə ndu berəm dəmi gi wule gam gi.>\* Doka gon ra kan man munju naartən gwa da'a.>>

<sup>32</sup> Ar ni mbarəmi wul Yesu'e, <<Ba mən kulci kə yari dlat, Yamo nəm ni, gon ra'i da'a se ti.

<sup>33</sup> Də ndu ti na mbatl kup, na damtən kup na ndərtən kə bigul kup, kan kə pa ndu berəm dəmi gi wule gam gi. Rawo, muntu ni man kup kerī bar na mboshi Yam dabba gip bota.>>

<sup>34</sup> Nan Yesu kum mbarəmi bali ti na bobyawo, ar ni tə wul ti'e, <<Kə dlamka na mulki kə Yam da'a.>> Den kaar kə muntuwo gon ra kan i'zam bigul kə ngeni momi kaar ti den bar gon gwa da'a.

### *Almasihu nya wo niwe?*

<sup>35</sup> Nan Yesu den kulci mbarəm te gip dəbom bom kə Yam kawo ar ni tə ngen momi tə wule, <<Imnu mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ba wule, Almasihuwo nya Dauda niwe?

<sup>36</sup> Dauda na gam gəs, təp kə ba ndərtən kə Ruhu kə Yam wule, <Babom wul Babom gən'e, <<Dəm den am shimli gəni,

se amin a pali mən nge gi atli na ba ne asəm gi.>> >†

<sup>37</sup> Dauda na gam gəs la bi Almasihu'e, <Babomi.> Kan imnu fa ti pa dəm nya Dauda we?>> Womti mbarəmi kum təmi kə shirəm gəsi.

### *Dəli kəm den mən kulci mbarəm den kulci kə Musa*

<sup>38</sup> Gip kulci gəso, ar ni Yesu wule, <<Neni ger den mən kulci mbarəm den kulci kə Musa, wu

\* 12:31 12.31 Livitikus 19.18 † 12:36 12.36 Zabura 110.1

ndu la'i kiri luluri wu den ndəttəni, wu ndu də shirmi wur kə ba bar pəte.

<sup>39</sup> Wu paye ndu'i də bi wur ho badəmi gip bom domtən kə mən Yahuda, na ho badəmi kə ba nyele.

<sup>40</sup> Wi ni'e mən ci bar kə mətli ju kan kos gəzən məshka gwa. Kan wu tlyari shirəm gəzən na Yam, kə də shin wur ra. Wii ni ngap baa hukunte wur hoyi.>>

### *Bi bar kə nagər gon guri*

<sup>41</sup> Yesu ra njon gip bom kə Yam las tu ba dom wurpi tu dīri Yami, tə den shini kandatu kan mbarəm ba la wurpi su gip ba la'i wurpiyi ka gwa. Munju am ri wur kar gwa den la'i wurpi mən nartəni.

<sup>42</sup> Ar ni guri gon muntu kan am ri ti kaar da gwa wi mir kabارشu rop su kə ba wurpiyika.

<sup>43</sup> Ar ni Yesu la bi mir mən kulci kar ti, tə wul wur'e, <<Na ho bi ni a yari ine, argon tu nagər guri kən kan am ri ti kaar da'a biwo, ar man kə nami mbarəm kup.

<sup>44</sup> Domici kup gəzən bi ni gip womti bar ju wu ra nari gwa, ama tə ngapo gip holi bar kə am gəs ni tə bi bar kup kan ne təra gwa.>>

## 13

### *Yesu shirəm den kandatu Bom kə Yam baa yaska gwa*

<sup>1</sup> Yesu ba dəl ter gip bom kə Yami ituwi, ar ni nəm gip mən kulci kar ti wul ti'e, <<Ba mən kulci, ba shin kiri tat ju! Ba shin bar kə nəmi bi na am den tu'i bin ju!>>

<sup>2</sup> Ar ni Yesu wul ti'e, <<Kə shin kiri tu'i bin ju ya? Baa yasika kup. Tat gon ra nəm kan baa za den gon gwa da'a.>>

*Halama kə patən kə zhan*

<sup>3</sup> Nan Yesu ra njon den tləndər mən kin Zaitun kan ba shin bom kə Yam suka gwa, ar ni Bitərus, na Yakubu, na Yohana, na Andərawus ngen momi kar ti mol, wu wule,

<sup>4</sup> <<Yari mi, gigasi ni bar ju baa pi we? Kan unu halama ni baa gode'e bar ju baa pi rawu?>>

<sup>5</sup> Ar ni Yesu wul wur'e, neni gere, ba də murgon jili in nika da'a.

<sup>6</sup> Mbarəm na womti baa đir gip sun gəni, wu wule wi ni'e ami, kan wu jili mbarəm ka na womti.

<sup>7</sup> Kən ni kə kum den dlan na shirəm kə dlanwo, ba ar tli in ni mbatl da'a. Ar nəm də bar ju pi, ama patən kə bar kup mbirawi da'a.

<sup>8</sup> Atl baa tli atl gami, kan də mulki tli mulki gami. Atl baa jirkət ti kə ba lasi na womti, baa pi guzum esi. Ama munju kup ni'e kumi dliyi da'a. Pare kumi dli ni katl.

<sup>9</sup> Ngup kən ni, domici wii ri in bom tloyi shirəmi, də bo in gip bom domtən kə mən Yahuda. Baa ri in cina də kiri kə bəni na ga gunye domici kə sun gəni, kə də kə yari ni zo shirəmi cina da wuri.

<sup>10</sup> Ama ar nəm də yari zo shirəmi gip atl kundərəndlip kan də patən kə bar kup điri.

<sup>11</sup> Wokoci tu kup wu nəm kən kan wu ri in bom tloyi shirəmo, ba kə dam kən ni den argon tu nan kii yari gwa da'a. Yari ni argon tu kup điri in gip mbatl gip wokociyi gwa, domici kən ni kə shirəm da'a, Ruhu kə Yam ni.

<sup>12</sup> Erim baa la'i gəs yam erim gəs kə də ri ti eka, bəba baa bi nya gəska. Mimir baa tli ga mən gəri gəzən gami kə də ri wur eka.

<sup>13</sup> Mbarəm kup baa nge in domici kə sun gəni. Ama muntu kup ba mbatl dlom gam ar ri patən kə baro, tii zam dəltəne.

<sup>14</sup> Kən ni kə shin bar kə tli mbatl mən điri məshtən\* dlom kə ba las tu ar ndari də shin ti dawo, na də mən zhiti tulankuri momi. Ra untuwo, munju kan ra gip Yahudawo, wu kətər wu to gəzən gip tləndəre.

<sup>15</sup> Ba də muntu nan to den gam kushi ka dəl sur tə te gip bom kə pəni argon da'a.

<sup>16</sup> Muntu ri gip kənka ngapo, ba tə pal đir kə pəni bar kə ghumtən da'a.

<sup>17</sup> Kashto kə mətli mən tu'e na mən bi mimir nyin gip wokoci tu!

<sup>18</sup> Shirəm ni na Yami, ba də kətər gin đir gip watlən da'a.

<sup>19</sup> Domici wokoci tawo baa kum dli kan tabe kumi dagwa tun ne gəs kə pi atl kundərəndlip kan Yam pi gwa ar ri kəkəni. Baa'i pi wule muntu da'a.

<sup>20</sup> Də wule Yam ca ni muri juka dawo, na nya mbarəm gon ra kan baa zam dəltən gwa da'a. Ama domici kə kumi guna kə munju tə zəzariwo, ar ni tə ca muriyika.

<sup>21</sup> Gip wokoci tawo, muntu kup wul kən'e <<Shin ni, Almasihun kəni!>> Ko <<Shin ni, tin ta!>> Ba kə nəm ni da'a.

<sup>22</sup> Ga Almasihu kə lar na mən lar yari shirəm kə Yam baa cwati. Wii gode halama na pi bar kə dləkəntən kə də wu jili mbarəmka, ar ni baa piwo, har na munju zəzar wur gwa.

---

\* **13:14 13.14** Daniyel 9.27

<sup>23</sup> Ra untuwo, dām ni gādən! A yari in bar kup wi kapən ar pi.

*Paltən sur kə Nya Mbarəme*

<sup>24</sup> Ama den kaar kə kumi dli gip muri jawo, <<Pət baa palka dāməni. Kyar es ba'i cir da'a.

<sup>25</sup> Ga zənges baa pi ta ndetən sur yami. Baa jirkət bar ju kan ra to yamka gwa.>>†

<sup>26</sup> Wokoci ta ni baa shin Nya Mbarəm den surtən gip dun yami, na bar ndərtəni na dədatəne.

<sup>27</sup> Ar ni tii kar mir mən kartən kə Yam suri, wu dom munju tə zəzari gwa gip atl kundərəndlip.

<sup>28</sup> Kulci ni den kin turume. Wokoci tu kə shin am kini ba pika shendəle ar pare bədlitəno, kə mom ni'e watlən mbira kosak ituwi.

<sup>29</sup> Untu ni esi, kən ni kə shin bar ju den pitəno, ar mbira kosak bi bədlabən wi.

<sup>30</sup> Na ho bi ni a yari ine mbarəm kə zhan kən baa məsh da'a, se bar ju ni kup pi wi gwa.

<sup>31</sup> Dlom yam na atl baa paka, ama shirəm gən baa pa da'a ko njem.

<sup>32</sup> Ama murgon ra mom pəti ko awa tu kan ar ba pi gwa da'a, ko mir mən kartən kə Yam kan to yamka gwa, ko Nyayi, se bəbayi nan gəsi.

<sup>33</sup> Dām ni gādən,‡ kə neni gere, domici kə mom wokoci tu ar baa dīr gwa da'a.

<sup>34</sup> Ar ni wule mbarəm kan ba ri kə bomi asəm gwa. Ti ni tə ndarawo, tii za bomi am də ga zher gəsi, ko gonge gəzən na mbap tu kan tii pi gwa. Kan tə wul mən buti bədlabəni'e tə dām gādən.

---

† 13:25 13.25 Ishaya 13.10 ‡ 13:33 13.33 Gip tulankuri jeno wu rəsh ni'e dām ni gādən kə shirəm ni na Yami.



<sup>35</sup> <<Ra untuwo, dām ni gādēn, domici kē mom wokoci tu babomi baa pāl gwa da'a. Tii mani paltēn kē siti, ko gip dlom gasi, ko wokoci la'i yar kē tus kori, ko kē bi cigāni.

<sup>36</sup> Ba dē tē cwat curut bat na momi kan tē zam kēn den umur da'a.

<sup>37</sup> Argon tu a yari ino, ar ni a yari mbarēm kup'e, dām ni gādēn!>>

## 14

### *Kiri kē bān mo bi kē ri Yesu eka*

<sup>1</sup> Nan ar sa muri rop kē dē pi nyel jikat bēdlabēn na nyel kē burodi tu kan na yisti da gwawo, ar ni ga kiri lēba kē Yam na mēn kulci mbarēm den kulci kē Musa ngen tēp tu wii nēm Yesu mol wu ri ti eka gwa.

<sup>2</sup> Ama wu wule, <<Ba'e wokoci kē nyel da'a bāse dē mbarēm tli bēn gami.>>

<sup>3</sup> Nan Yesu ra bēn kē Betani, bom dē mbarēm gon kan ba wul ti'e Simon ba mēn ndācci, tē den ci fīngal ituwi, ar ni gār mētlī gon dīr na mbunlet kē tularē tu nan pi na tat onis gwa, laa'i na tularē mēn bar wurpi mēn tēmi kasēri. Kan tē bōl mbumleti ka tē shoti Yesu mir sur gami.

<sup>4</sup> Ama munju ra lasi gwa kum lo'e kan wu wul ezin'e, <<Imnu li mir tuka untuwe?

<sup>5</sup> Ar baa mani dē wurka, dē zam wurpi mēn nartēn kan baa mbu batli mēn pi mbap kē nde pēt hauya kutl cet nantam (300) gwa\* dē bi munju nan am ri wur kaar da gwa,>> ar ni wu matl ti hoyi.

---

\* **14:5 14.5** Gip Bi kē mēn Hellaso ar man denarii hauya kutl cet nantam.

<sup>6</sup> Ama Yesu wul wur'e, <<Za tēni, kē ghuntēni kē unu? Ho bar ni tē nem den pi.

<sup>7</sup> Ko gigasi kii nēra na munju am ri wur kaar da gwa.† Kii ne wur am ra kup wokoci tu kē ndu gwa, ama aa nēra nan kēn ko gigasi da'a.

<sup>8</sup> Tē pini argon tu tii mani pi gwa. Tē bērke ni dli gēnka na mir den bi kapi gēni.

<sup>9</sup> Na ho bi ni a yari ine, las tu kup baa pi la'i icin kē zo shirēm tu gip atl kundērēndlipo, baa pi ta yari argon tu nagēr tu pi gwa kē dē dam ti.>>

<sup>10</sup> Gip untuwo ar ni Yahuda Iskariyoti, nēm gip kutl cet ropi, ri kar ga kiri lēba kē Yam kē dē tē bi Yesuka am da wuri.

<sup>11</sup> Nan wu kum untuwo, wu pi ghol mbatl naari. Kan wu wule wii bi ti wurpi. Ar ni Yahuda pi ta ngeni tēp tu kan tii bi Yesu kagwa.

### *Ci fīngal kē Babomi*

<sup>12</sup> Den pēt kē nēm kē nyel kē bēredi kan na yisti dagwa, den pēt tu kan ba nbosh nye bagala kē nyel jikat bēdlabēn gwa. Ar ni mir mēn kulci kar Yesu ngen momi kar ti wu wule, <<Ako ni kē ndu'e mē kērkēmi i fīngal jikat bēdlabēni?>>

<sup>13</sup> Ar ni tē kar mir mēn kulci kar ti rop, tē wul wur'e, <<Te ni gip bēni, kii zam mbarēm gon na tat mal gami, kop tē ni.

<sup>14</sup> Bom tu kup tē te gipiwo, wul ni babomi'e, <Ba mēn kulci ba ndu tē mom kupshi tu nan tii ci nyel jikat bēdlabēn na mir mēn kulci kar ti gwa.>

<sup>15</sup> Tii ta'i in am den bīti bar kupshi gon kē to yami ka mun tu nan kērkēmi kē ci nyeli gwa. Lasi ni kii kērkēmi mi fīngali.>>

---

† 14:7 14.7 Bi Doka kē rop 15.11

16 Ar ni mir mən kulci kar tiyi tlyam, wu te gip bəni, wu zam kandatü kan Yesu yari wur gwa. Kan wu kərkəm fīngal nyel jikat bədlabəni.

17 Nan sit piwo, ar ni Yesu na mir mən kulci kar ti kutl cet ropi dīr bomi.

18 Wi gip ci fīngali ituwi, ar ni Yesu wule, <<Na ho bi ni a yari ine, nəm gip kən ba ri kə bi gənka, ti ni'e muntu den ci fīngal namən gwa.>>

19 Ar ni dun mbatl nəm mir mən kulci kar tiyi, kan wu nəm wuli gəs nəm na nəm'e, <<Ami ni da'a ko?>>

20 Yesu nəmi wur tə wule, <<Nəm gip kutl cet rop ju ni, muntu den si am gip gal nəm namən gwa.

21 Nya mbarəm baa məshi kandatü kan ar ra na rəshi den ti gwa. Ama kashto kə muntu nan ba bi Nya mbarəm kagwa! Ar baa mani mbarəmi na gər tənī dama.>>

22 Wu gip ci fīngali ituwi, ar ni Yesu pən bəredi, tə gode Yami, tə njetəli, tə bi mir mən kulci kar ti, tə wule, <<Ar tu, nəm ni. Muntuwo dli gən ni.>>

23 Ar ni tə pən wuro mal inabiyi tə goode Yami, tə bi wuri. Kan kup gəzən ba tla gipi.

24 Kan tə wul wur'e, <<Muntuwo bəran gən ni. Bəran kə laa'i gudlum shərimi. Baa shoti ka den bi mbarəm na womti.

25 Na ho bi ni a yari ine, aa'i tla mal gəri kin inabi kən da'a, se gas tu aa tla peli gip mulki kə Yam gwa.>>

26 Nan wu wuli kono, ar ni wu dəli kan wu to gəzən den tləndər mən kin Zaitun.

*Yesu yari'e Bitərus baa nge momi gəsi*

27 Yesu wul mir mən kulci kar ti'e, <<Kii kəṭər gin kup kə za'əmi, kandatu nan ar ra na rəshi gwa'e,

<Aa bo mən le təmi,>

<Təmi ngapo wii gəzanka.>‡

28 Ama den kaar kə tlitən gən gip məštəno, aa mbubar cina da in su Galili ka.>>

29 Ar ni Bitərus wul ti'e, <<Də wule kup gəzən baa kəṭər wu za ki kawo, amo a za ki ka da'a.>>

30 Yesu nəmi ti tə wule, <<Na ho bi ni a yari i, sekən gip gas kəni, kapən də tuskor la yar kə bisi ropo§ kii wule kə momən da'a biyi myakan.>>

31 Ama Bitərus pi ta yari na bar yar tə den wultən'e, <<Də wule baa rim ni eka nan kiwo, aa nge momi gi ka da'a.>> Kan nami mir mən kulci kar tiyi ma wu yari untu.

32 Wu ri las gon kan ba la ti bi'e Getsemani gwa, ar ni Yesu wul mir mən kulci kar tiyi'e, <<Dəm ni de a ri shirəm na Yami.>>

33 Ar ni tə pən ga Bitərus, na Yakubu na Yohana nan ti. Ar ni tə nəm pi dun mbatl na damtən na naari.

34 Tə wul wur'e, <<Dun mbatl tu kan ra gipəno ar ba mani ri gən eka. Dəm ni de, kə neni gere.>>

35 Nan tə te cina njemo, ar ni tə nda atli, tə shirəm na Yam tə wule, ar ni baa piwo, də pəni ti wokoci kə kumi dli tu ka.

36 Tə wule, <<Abba\* Bəba, bar kup mən pitən ni kar ki. Pənim wuro mal kumi dli kən ka ngapi. Kup na untu, pi argon tu kə ndu gwa, ba'e argon tu nan a ndu gwa da'a.>>

---

‡ 14:27 14.27 Zakariya 13.7 § 14:30 14.30 Kor rəshi tulankuri  
jen ra na kə <<bisi ropo>> da'a. \*

14:36 14.36 Bəba ituwi na bi Arameik

<sup>37</sup> Den kaar kə untuwo, ar ni tə pal đir kar mir mən kulci kar tiyi myakan kan tə zam wur den nde umuri. Ar ni tə wul Bitərus'e, <<Siman, umur ni kə den nde ya? Ase kii mani ne ger ko kə awa nəm da'a ya?

<sup>38</sup> Ne ni gere kə shirəm ni na Yami, bəse kə nda nika gip godetəne. Ar tu ruhu nəm wi ama dliwo ndəri ni da'a.>>

<sup>39</sup> Ar ni tə pa pal rənka, tə shirəm na Yam wule kə hari.

<sup>40</sup> Nan tə pal điro, ar ni tə pa zam wur den nde umuri, domici ger gəzən raka laa'i na umuri. Wu hol ar gon tu nan wii yari ti gwa.

<sup>41</sup> Ar ni tə pa pal đir kə bisi myakani tə wul wur'e, <<Kəkən ma umur ni kən den nde na shukutəna? Ar pi wi! Wokoci pi wi nan baa bi Nya mbarəmka am də mən warwat pitəne.

<sup>42</sup> Tli ni yam mə ndanira! Mən bi gən tu mbira wi!>>

### *Bi Yesuka kan ba nəm ti*

<sup>43</sup> Yesu den shirəm ituwi, ar ni Yahuda cwati, nəm gip mir mən kulci kar ti kutl cet rop ju. Tə đir na mbarəm na womti kan ra na kiri səbəri na dlo am da wuri. Ga kiri ləba kə Yami, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa, na kiri kə bən ni kar wur điri.

<sup>44</sup> Yahuda tare bi wur halama wi'e, <<Muntu a pi ti sumbawo, ti ni'e mbarəmi. Nəm təni kə ndanira nan ti. Kan kə ne ni ger den ti hoyi.>>

<sup>45</sup> Na dirtən gəs kar Yesuwo, ar ni Yahuda wul ti'e,<<Ba mən kulci!>> Kan tə pi ti sumba.

<sup>46</sup> Ar ni mbarəmi dəl Yesu teri, kan wu nəm ti.

<sup>47</sup> Kano nām gip mir mən kulci kar Yesu kan ra dlor kosak nan ti ba tus bar səbər gəs tə wotl kəm kə zher kə bar ləba kə Yam nari.

<sup>48</sup> Yesu wul wur'e, <<Kə dəl dīr na səbər na dlo kə nāmi gən wule mən tli bən mbatl gona?

<sup>49</sup> Ko gigasi ami ra nan kən gip bom kə Yam ami den kulci mbarəme ama kə nāmən da'a. Ar pini untu kə də laa'i rəshi shirəm kə Yami.>>

<sup>50</sup> Bar tuwo ar ni mir mən kulci kar tiyi kup kətər gəzən wu za ti.

<sup>51</sup> Nye moni gon ra kop Yesu kaar nye pərsi nye pərsiyi, tərā na lulur da'a, se bar kə ghumtən gəs katl. Nan wu ndu'e wu nām tiwo,

<sup>52</sup> ar ni tə za bar kə ghumtəni am da wuri tə kətər tə ndara gəs koni.

*Yesu cina dā domtən kə mən tloyi shirəmi*

<sup>53</sup> Ar ni wu ndara na Yesu kar bar mən keri bar ju dīri Yami, na ga kiri ləba kə Yami, na kiri kə bəni, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ba dom wur kup lasi.

<sup>54</sup> Bitərus kop Yesu nye pərsi nye pərsiyi. Tə kop ti tə te gip dəbom bom kə bar mən keri bar ju dīri Yam gwa. Lasi ni tə dām na mən ne ger den bomi, tə den kumi utu.

<sup>55</sup> Ga kiri ləba kə Yam na nami mən domtən kə mən ne ger den shirəm pi ta ngeni argon tu wii yari den ti'e tə nda kawī kə də wu ri ti e ra gwa, ama wu zam da'a.

<sup>56</sup> Mbarəm na womti bi seda kə lar den ti, ama bə gəzən nda nām da'a.

<sup>57</sup> Den kaariwo ar ni jen tlyam dlor, wu bi seda kə lar kən den Yesu, wu wule,

58 <<Mə kum tə wule tii yas bom kə Yam kən kan mbarəm tu gwa, tə tu gon gip muri myakan, muntu kan mbarəm ni tu da gwa.>>

59 Kup na untu seda kə bi gəzən nda nəm da'a.

60 Ar ni bar ləba kə Yam tli yam tə dlər gip dlom gəzən, tə ngen momi kar Yesu, tə wule, <<Ki ra na shirəm tu nan ki bali gwa diya? Im ni na seda tu nan wi den bi den ki gwa?>>

61 Ama Yesu sa gəs shot, tə bali ti na argon da'a, Bar ləba kə Yami pa ngen momi kar ti tə wule, <<Ko ki ni'e Almasihu Nya Mən Albarka tu?>>

62 Ar ni Yesu bali ti tə wule, <<Ami ni. Eso kii shin Nya Mbarəm njon den am shimli kə Mən Nartəni, ti den surtən gip dun yami.>>

63 Ar ni bar ləbayi kə Yami tlyat lulur gəska, tə wule, <<Unu seda ni mə pa ngen esi?

64 Ar tu kə kum mægən shirəm tu tə yari den Yam gwa wi! Unun kə shini?>> Ar ni mbarəmi kup wule ar ndari də ri ti eka.

65 Ar ni jen bəse ti mo'əmi, kan wu bali ti ba ger ka, wu pa la'i ti ankayama, wu wul ti'e, <<Yari mi, wo ni bo iwe!>> Mən ne ger den bomi ma ar ni wu pi ta be gəsi.

### *Bitərus wule tə mom Yesu da'a*

66 Nan Bitərus ra sur gəsi gip dəbom bomiwo, ar ni nye gər gon gip mir mən pii mbap bar ləba kə Yami dir lasi.

67 Nan tə ti shin Bitərus den kumi utuwo, ar ni tə shin ti ndin, kan tə wul ti'e, <<Ki ma na Yesu kə Nazarat tu ni ki ra!>>

68 Ama Bitərus nge gəs tə wule, <<A mom argon tu kə shirəm dene gwa da'a. Amo a mom da'a!>>

Nan tə yari untuwo, ar ni tə tlyam tə te gəs gip dlabən bomi.

<sup>69</sup> Nan nye gəri pa shinti lasiwo, ar ni tə yari munju ra dlör lasi gwa'e, <<Muntu ma gip wur ni tərä.>>

<sup>70</sup> Ar ni Bitərus pa nge gəsi. Ar ri kətigon da'a, ar ni munju kan ra dlör kar Bitərus gwa ba wul ti'e, <<Na ho bi ni, ki ma gip wur ni kira, domici ki mbarəm kə Galili ni.>>

<sup>71</sup> Ar ni Bitərus pa nəm wotli bes shirəmi tə den pi bi gam gəsi, na be am atl cina da wuri tə den wultən'e, <<A mom mbarəm tu kan kə shirəm den ti gwa da'a.>>

<sup>72</sup> Na yari untuwo, ar ni tus kor la yar kə bisi ropi.<sup>†</sup> Ar ni Bitərus dami shirəm tu kan Yesu yari ti gwa'e, <<Kapən də tus kor la yar kə bisi ropo, kii wule kə momən da'a biyi myakan.>> Nan tə dam ti den shirəm tuwo, ar ni tə mbutl na kulu.

## 15

### *Ri Yesu cina də gobna Bilatus*

<sup>1</sup> Kə bi cigəni, ar ni ga kiri ləba kə Yami na kiri kə bəni, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa, na kup nami mən domtən kə mən ne ger den shirəm dar bi dene. Kan wu bal Yesuka, wu ndara nan ti cina də Bilatus.

<sup>2</sup> Bilatus ngen momi kar ti tə wule, <<Ki ni'e gun kə mən Yahuda ya?>> Ar ni Yesu bali ti, tə wule, <<Untu ni kə yari.>>

<sup>3</sup> Kan ga kiri ləba kə Yam ba ne ti bes shirəm gami den bar na womti.

---

<sup>†</sup> 14:72 14.72 Kor rəshi tulankuri jen ra na <<kə bisi ropi>> da'a.



<sup>4</sup> Ar ni Bilatus pa ngen momi kar ti, tə wul ti'e, <<Ar tu wu ne'i den ne bes shirəm gam den bar na womti, kii bali diya?>>

<sup>5</sup> Ama har kəkən ma Yesu sa gəs shot, ar ni ar ghun Bilatus.

*Tloyi Yesu hukuntetən kə məshtəni*

<sup>6</sup> Ar dəm'e den kandatu tə kur pi gwa, gunyi ba kur pətli mən Yahudayi nəm gip munju ra na bali gip bom moni kan wu liri gwa.

<sup>7</sup> Rawo, mbarəm gon ra kan ba la ti bi'e Barabas gwa ra na bali gip bom moni na mir mən tli mən bən mbatl yami kan wu ri gon eka wokoci gon kə tli mən bən mbatl yami.

<sup>8</sup> Ar ni womti mbarəmi dīr wu nəm liri Bilatus kə də tə pi wur argon tu tə kur pi gwa.

<sup>9</sup> Bilatus bali wur tə wule, <<Kə ndu'e a pətli in gun kə mən Yahuda ya?>>

<sup>10</sup> Domici tə mom'e ghuve ni kem ga kiri ləba kə Yam kə bi Yesuka am da ti.

<sup>11</sup> Ar ni ga kiri ləba kə Yam ba co mbarəm kə də wu wule də pətli wur Barabas den ami kə Yesu.

<sup>12</sup> Ar ni Bilatus ngen momi kar wur tə wule, <<Kan unun aa pi na muntu kə wul ti'e gun kə mən Yahuda gwawu?>>

<sup>13</sup> Ar ni wu wom bar wu wule, <<Də ba tika den kini!>>

<sup>14</sup> Bilatus wul wur'e, <<Den unu? Unu wani bar ni tə piwe?>> Ar ni wu pa wom bar hoyi wu den wultən'e, <<Də ba tika den kini!>>

<sup>15</sup> Nan tə ndu'e tə gholi womti mbarəmi mbatlo, ar ni tə pətli wur Barabas. Nan tə kem bo Yesu na rəbawo ar ni tə taa ti am da wur kə də ba tika den kini.

<sup>16</sup> Kan ga mən bi utuyi ba ndara na Yesu gip dlabən bom kə ga mən bi utuyi, bom də gobnayi las tu ba la ti bi'e,<<Pəritoriyom>> gwa. Ar ni wu dom nami mən bi utuyi kup.

<sup>17</sup> Ar ni wu la'i ti tlyari lulur gon wule zili yape, wu pa pi posh gam ka ire. Wu kemi ti sur gami.

<sup>18</sup> Ar ni wu nəm shirmi gəsi wu den wultən'e, <<Də Yam za ki ra, gun kə mən Yahuda!>>

<sup>19</sup> Eso, wu pi ta bə gəs sur gami na dlo, wu pi ta bəse ti mo'əmi. Kan wu ngus gip lo'i gəs den wu ne ti den bi nartəni.

<sup>20</sup> Nan wu pa'i lo'i gəso, ar ni wu tus tlyari zili luluri ka, kan wu la'i ti lulur gəsi. Kan wu dəli ti te kaarika kə də ɓa tika den kini.

### *Ba Yesuka den kini*

<sup>21</sup> Wu den ndaratəno, ar ni wu mo na mbarəm gon den ɓomi asəme, mən sun Simon, mbarəm kə Sayirin, basi ga Alekzanda na Rufus, tə dəl ter gip nye ɓəni, ar ni wu kem ti kə pəni kin ɓa'i kə Yesu.

<sup>22</sup> Wu ri Yesu las gon kan ba wul ti'e Golgota gwa, las kə kula gam ituwi.

<sup>23</sup> Lasi ni wu ta'i ti mal inabi kurtli na mur, kan tə nge tleka.

<sup>24</sup> Ar ni wu ɓa tika den kini. Wu pa rabe tutul gəs gip dlom gəzəni, wu la guri'a dene wu shin argon tu ko gonge gəzən baa zam gwa.

<sup>25</sup> Bar kə gəlla am ghanum ni kə cigəni ni wu ɓa ti den kini.

<sup>26</sup> Den kin tu ɓa tikawo, ar ni wu rəsh bar tu wu shin bes gəs dene gwa'e, <<GUN KƏ MƏN YAHUDA.>>

27 Wu pa ba mur mən dləri den təp jen rop nan ti, nəm den am shimli gəsi, nəmi ngapo den am yali gəsi.

28 (Muntuwo den bi laa'itən kə rəshi shirəm kə Yam ni'e, <<Dlēm ti gip mən wani pitəne.>>)\*

29 Mbarəm kan ba kop təp lasi gwa pi ta yari shirəm mburtəne, wu den kungət gami, wu den wultən'e, <<Hahaha! Ki kan kii yas bom kə Yamka, kə pa tu gip muri myakano,

30 se kə dəl sur den kini, kə dəli gam gi!>>

31 Untu ni es ga kiri ləba kə Yam gwa, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa pi ta pi ti mægən shirəm gip dlom gəzəni, wu den wultən'e, <<Tə dəli jeni, ama tii mani dəli gam gəs da'a!

32 Naa də Almasihu tu, e gun kə Isra'ila dəl sur den kin batəni kəkən mə shini, kə də mən ma mə ngəsh mi den ti ra!>> Mur mən dləri den təp ju nan ba wur nan ti ma pi ti mægən shirəmi.

33 Gip dlom pəte, ar ni dəmən nga gip atli ka kup, ar ba ri gəlla am myakan kə pəte.

34 Ra untuwo, nan ar ri gəlla am myakan kə pəto, ar ni Yesu tli yar yam tə wule, <<Eloi, Eloi lamasabaktani?>> Muntu ba pi nupī'e <<Yam gəni, Yam gəni, unun kem kə baləm kaar we?>>†

35 Nan jen kan ra dlər lasi kum untuwo ar ni wu wule, <<Ba kum ni, tə den la' i bi mən yari shirəm kə Yam Iliya wi.>>

36 Ar ni nəm gip wur tli na kətəre, tə gii sonso na mati mal gəri kiin inabi, tə bal den dlo tə ta'i Yesu kə də tə tla, tə wule, <<Naa mi shini in Iliya

---

\* 15:28 15.28 Kor rəshi tulankuri jen ra na aya tu da'a. † 15:34 15.34 Zabura 22.1

mən yari shirəm kə Yam baa dīr tə dəli ti sur ka gwa.>>

<sup>37</sup> Ar ni Yesu tli yar hoyi tə dəl bar shukutəni, kan tə kotl mbatlka.

<sup>38</sup> Ar ni labəle kə te gip bom kə Yamka ba tarka sur gip dlomi, argon tu nəm sur yami har su atlka.

<sup>39</sup> Nan bar mən bi utu kan dlor lasi shin kandatu Yesu məsho, ar ni tə wule, <<Na ho bi, mbarəm tuwo, Nya Yam ni!>>

<sup>40</sup> Mətli jen dlər teka jen wu den shini. Gip wuro Maryamu kə Magadala ra, na Maryamu nasi Yakubu heli na Isubu, na Salomi esi.

<sup>41</sup> Ter Galili ni mətli ju kop ti wu den pi ti mbapi. Mətli jen na womti kan kop ti kaar tor Urshalima ma ra lasi.

<sup>42</sup> Kə sitiwo pət kərkəm bar ni domici gəniwo pət shukutən ni.

<sup>43</sup> Ar ni mbarəm gon mən sun Isubu, mbarəm kə Arəmatiya dīri. Ti ma nəm ni gip domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda, mən pitən dlat ni esi, ti ni den buti cwattən kə mulki kə Yami. Tə ɓa bi gul tə ri kar Bilatus, tə liri də bi ti dli kə Yesu.

<sup>44</sup> Bilatus nəm bi na ame nan tə kum'e Yesu məsh kawi gwa. Ar ni tə la bi bar mən bi utuyi tə ngen momi kar ti, ko na ho bi ni Yesu məsh kawi.

<sup>45</sup> Nan tə kum bi də bar mən bi utuyiwo, ar ni tə bi Isubu dli kə Yesuyi.

<sup>46</sup> Ar ni Isubu wur tutul ghumi məshi mbarəm dīri, tə shu dli kə Yesu suri, kan tə ghumka na tutul ghumi məshi mbarəmi, tə mur ti gip gambəci tu kan tə bor gip shu tat gwa. Kan tə kutəl bar tat dīri tə le bisika na ri.

<sup>47</sup> Maryamu kə Magadala na Maryamu nas kə Isubu shin las tu muri dli kə Yesu gwa.

## 16

### *Tlitən kə Yesu gip məshi mbarəme*

<sup>1</sup> Nan pət Asabar pət shukutən bi karwo, ar ni Maryamu kə Magadala, na Maryamu nasi Yakubu na Salomi, wur bar mən təmi kasər điri kə də wu ri bərke dli\* kə Yesu.

<sup>2</sup> Den pət kə nəm kə sati, kə cigəni wokoci dəltən kə pət tori, ar ni wu ri kə ba gambəci'i.

<sup>3</sup> Nan wu ra den ritəno, wu wul ezən'e <<Wo ni baa kutəli mi tat tu kan le gambəci'i na ri kawə?>>

<sup>4</sup> Nan wu tli ger wu shin gambəci'iwo, ar ni wu shin kutəl bar tati kawī.

<sup>5</sup> Nan wu su gip gambəci'iwo, ar ni wu shin nye mbarəm gon njon den am shimli, na ghol lulur gi dli gəsi, kan wu kum bərti.

<sup>6</sup> Ar ni nye mbarəmi wul wur'e, <<Ba ar dəmi in bar kə dləkəntən da'a. Kən ni den ngeni Yesu kə Nazarat muntu ba tika den kin gwa ya? Ar tu ngap ti'i da'a, tə tli gəs wi. Las tu mur ti gwan kəni!

<sup>7</sup> Kəkəno ri yari ni mir mən kulci kar ti, na Bitərus'e tii mbubar Galili cina da wuri. Barta ni wii shin ti kandatu nan tə yari in gwa.>>

<sup>8</sup> Ar ni mətliyi dəl na kətəre, dəmən gam nəm wur wi, dli gəzən den dədartəni. Wu wul murgon'e argon da'a, domici bərti den ci gəzəni.

<sup>9</sup> Nan Yesu tli gip məshi mbarəmo, kə bi cəgəni den pət kə nəm kə sati, ar ni tə pare dəltən kar

---

\* **16:1 16.1** Ba pini untu kə də gode ndutən tu kan ba pi mbarəm tu kan mshkawi gwa, kə də ca usuntənka.

Maryamu kə Magadala, nagər tu kan Yesu dəli ti dun itər nyingi gip tli gəska gwa.

<sup>10</sup> Nagər mbarəmi eso, ar ni tə ri yari mbarəm ju nan ra na Yesu tun har gwa, munju kan ra den dun mbatl na kulu gwa.

<sup>11</sup> Ama nan wu kum'e Yesu ra na ge mbatl gəsi, har Maryamu ma tə shin tiwo, wu ngəsh wur dene da'a.

*Yesu dəl kar mbarəm rop gip mir mən kulci kar ti*

<sup>12</sup> Den kaar kə muntuwo, ar ni Yesu sanje kama gəska, kan tə dəl kar mbarəm jen rop gip mir mən kulci kar ti wokoci tu nan wu den ritən gip nye bən gon gwa.

<sup>13</sup> Ar ni wu rop ju pal rənka wu ri yari nami, ama wu la shirəmi gip mbatl da'a.

<sup>14</sup> Den kaariwo Yesu dəl kar kutl cet nəm ju wokoci tu nan wu den ci fingal gwa. Ar ni tə matl wur den nge ngəshtən den Yam na lati gam gəzəni, domici wu nəm argon tu munju shin ti den kaar kə tlitən gəs yari gwa da'a.

<sup>15</sup> Tə wul wur'e, <<Ri nəka ko ako gip atl kundərəndlip, kə yari ni mbarəm kup zo shirəm tu.

<sup>16</sup> Muntu kup ngəsh ti den shirəmiwo, baa pi ti baptismawo, tii zam dəltəne. Ama muntu kup nəsh den shirəmi dawo, baa hukunte ti.

<sup>17</sup> Bar ju kan munju ngəsh wur demən baa pi kə bi seda gwa ni'e, gip sun gəno, wii dəli dun itərka gip mbarəme, wii pa shirəm gip pel bi jeni.

<sup>18</sup> Wii pən ici na am gəzəni. Eso wi ni wu tla uun mən ri mbarəm ekawo, ar ba pi wur argon

da'a. Wii pa ne am gəzən den mən kumi dli, kan wu warke.>>

<sup>19</sup> Den kaar kə shirəm kə Babom Yesu nan wuro, ar ni pən tika to yamka, tə dəm den am shimli kə Yami.

<sup>20</sup> Mir mən kulci kar tiyi ngapo, kan wu dəl wu pi ta pi wazu ko ako. Babom es kop nan wuri, tə den kopi kaar kə shirəm gəzən təp kə ba pi halamu bar kə dləkəntən ju kan tə kem wu pi gwa.

**Zul**  
**The New Testament in the Polci language of Nigeria:**  
**Zul**

copyright © 2023 Seed Company in collaboration with Language Developers and Bible Translators Association

Language: (Polci)

Contributor: The Seed Company

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-03

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 26 Jul 2025 from source files dated 3 Jul 2025

966ae514-e466-5db9-a2c4-48a0e108d406